

**ÖABT
2026**

VIDEO DERS
HEDİYELİ

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI AKADEMİ GİRİŞ SINAVI

MEB-AGS

ÖABT

**SOSYAL BİLGİLER
ÖĞRETMENLİĞİ**

TARİH

KONU ANLATIMLI

Video derslere ve kitabın
baskı tarihinden sonraki
güncellemelere erişebilmek için
QR kodu okutunuz.

PEGEM AKADEMİ

Komisyon

MEB-AGS ÖABT Sosyal Bilgiler I. Kitap Tarih Konu Anlatımlı

ISBN 978-625-5704-04-7

Kitapta yer alan bölümlerin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© Pegem Akademi

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

2. Baskı: 2025, Ankara

Proje-Yayın: Pegem
Dizgi-Grafik Tasarım: Arzu Orhan Kaya
Kapak Tasarımı: Pegem

İletişim

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi, Macun Mahallesi 204 Cad.

No: 141/33, Yenimahalle/Ankara

Yayınevi: 0312 430 67 50

Dağıtım: 0312 434 54 24

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: yayinevi@pegem.net

WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Baskı: Ankara Özgür Matbaacılık
1250. Cad. No: 25 Ostim Yenimahalle/Ankara

Yayıncı Sertifika No: 51818

Matbaa Sertifika No: 46821

Merhaba Sevgili Sosyal Bilgiler Öğretmeni Arkadaşlarımız,

MEB-AGS ÖABT sınavı, dört yıllık lisans eğitim hayatınızda kazandığınız yeterlilikleri ölçmek amacıyla yapılmaktadır. Sahip olduğu soru sayısı az ise de soruların atanma puanındaki etki oranı hayli yüksektir. Tarihin önemli açmazlarından birisi bir konu hakkındaki bilginin kaynaklara göre farklılıklar göstermesidir. Öyle ki ÖSYM sorularının dahi geçmişteki bazı sorularda verdiği bilgilerle çeliştiğini bilmekteyiz. Tarihin belge ve bulguları değiştiğçe bilgileri de değişebilmektedir. Kitabımızda bu sakıncalı durumu aşmak için şöyle bir yöntem izledik: Yazım sürecinde kuşkusuz ki ilk kılavuzumuz ÖSYM olmuştur. ÖSYM'nin günümüze kadar sorduğu soruların tümünü inceleyerek kitabın altyapısını oluşturduk. Kitabımızı, ÖSYM sorularının bilgi ve yorumları eşliğinde yapılandırdık. Kitabımızın şekillenmesinde etkili olan bir diğer veri Millî Eğitim Bakanlığı ders kitaplarıdır. Öyle ya, Millî Eğitim Bakanlığına personel almak için yapılan sınav sorularında, Bakanlığın okullarda okuttuğu ders kitaplarından da faydalanmak mantıken gereklidir. Nitekim MEB-AGS ÖABT Sosyal Bilgiler/Tarih sorularını incelediğimizde, MEB ders kitaplarına gönderme yapan soru örneklerini çokça görmek mümkündür. Bunun dışında akademik camiada genel geçerliği olan Halil İncalcık, İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Enver Ziya Karal, Şerafettin Turan, Rifat Uçarol, Türk Tarih Kurumu ve Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları gibi çoğaltılabilecek bazı köşe taşı yazarlar ve eserler de kitabımız için temel dayanak olmuştur.

Öğretmen olma yolunda emin adımlarla yürüyen sizlerin yanında olmak ve eksiklerinizi tamamlamak amacıyla bu yayını hazırladık. Yoğun bir araştırma ve çalışma sürecinde hazırlanmış olan bu kitapla ilgili görüş ve önerilerinizi yayinevi@pegem.net adresini kullanarak ya da **0538 594 92 40** numaralı telefona WhatsApp üzerinden iletmeniz yeterli olacaktır.

Geleceğimizi güvenle emanet ettiğimiz siz değerli öğretmenlerimizin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerine katkıda bulunabilmek ümidiyle...

Başarılar...

Kitabın içeriği, MEB'in yapacağı program değişikliği veya buna bağlı olarak ÖSYM'nin sınav içeriğinde yapacağı değişiklik durumunda, kitabın dijital hâlinde (aktivasyon geçerlilik süresince) güncellenerek siz değerli adaylara sunulur.

TÜM KİTAPLAR YANINDA; CEPTTE, TABLETTE VE MASANDA

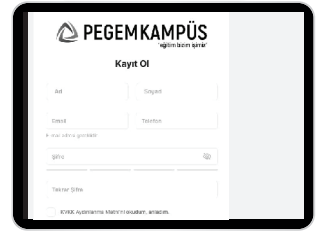

Detaylı anlatım için QR kodu eklettik.

Pegem Kampüs web sitesi üzerinden aktivasyon kodunuzu aktif edebilmek ve içeriklere erişebilmek için aşağıdaki adımları takip ediniz:

1. Adım Üyelik

Mevcut tarayıcınızın adres çubuğuna **arti.pegemkampus.com** yazarak web sitemiz üzerinden üyeliğinizi gerçekleştirebilirsiniz.

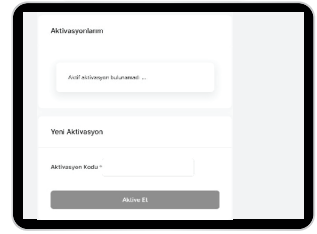

2. Adım Aktivasyon

Üyelik bilgileriniz ile giriş yaptıktan sonra sol menüde yer alan **“Aktivasyonlarım”** sekmesine girerek kodunuzu aktif edebilirsiniz.

Yırtmayınız
Kazıyınız

3. Adım Ürünlerim

“Hibrit Kitap” sekmesinden kitabınızın konu anlatımına ve video derslere, **“Ölçme İstasyonu”** sekmesinden konu sonu testlerine erişim sağlayabilirsiniz.

Aktivasyon kodu kitabınızın iç kapağında yer almaktadır. Aktivasyon kodu ile aktif ettiğiniz hibrit kitaba erişim 31.08.2026 tarihine kadar geçerlidir.

Pegem Kampüs İletişim Hattı
0312 418 51 55

ALAN BİLGİSİ

1. Bölüm: Tarih Bilimi

A. TARİH BİLİMİNE GİRİŞ.....	1
Tarih Biliminin Özellikleri.....	3
B. TARİH YAZICILIĞI.....	10
Tarih Yazım Türleri.....	10
Tarih Yazıcılığının Gelişimi.....	11
Türklerde Tarih Yazıcılığı.....	12
C. TARİHİN FAYDALANDIĞI BİLİM DALLARI.....	14
Çözümlü Test.....	17
Çözümler.....	20

2. Bölüm: Uygarlığın Doğuşu ve İlk Uygarlıklar

A. TARİH ÖNCESİ DEVİRLER.....

Anadolu'nun Tarih Öncesi.....

25

B. TARİHİN ÇAĞLARA AYRILMASI.....

26

C. İLK ÇAĞ UYGARLIKLARI.....

27

Anadolu'da Kurulan Medeniyetler.....

27

Mezopotamya Uygarlıkları.....

31

Doğu Akdeniz Uygarlığı.....

35

Ege Uygarlıkları.....

38

Çözümlü Test.....**47****Çözümler.....****50**

3. Bölüm: İlk Türk Devletleri

A. TÜRKLERİN TARİH SAHNESİNE ÇIKIŞI VE

İLK TÜRK DEVLETLERİ.....

52

Türk Kelimesinin Anlamı.....

52

Ana Yurtta Kurulan İlk Kültürler.....

52

Türklerin İlk Ana Yurdu.....

53

Orta Asya Türk Göçlerinin Sebepleri ve

Sonuçları.....

53

İskitler (Sakalar).....

54

B. İLK TÜRK DEVLETLERİ.....

55

Asya Hun Devleti.....

55

Avrupa Hun Devleti (375-469).....

57

Kök Türkler (552-630).....

59

Kutluk Devleti (İkinci Kök Türk Devleti) (680-745).....

60

Uygur Devleti (744-840).....

62

Hazarlar (630-1006).....

64

Kırgızlar (840-1207).....

64

Türğişler (634-766).....

64

C. DİĞER TÜRK DEVLETLERİ.....

65

Avarlar (560-805).....

65

Bulgarlar (635 - 665).....

65

Macarlar (896-1526).....

66

Kumanlar (Kıpçaklar).....

66

Peçenekler (860-1091).....

67

Oğuzlar (Uzlar).....

67

Akhunlar (Eftalit) (350-564).....

68

Sabarlar (Sabirler) (515-576).....

68

Tabgaçlar (386-556).....

68

Karluklar (665-1221).....

68

Başkirtlar.....

68

Kimekler.....

68

D. İLK TÜRK DEVLETLERİNDE KÜLTÜR VE UYGARLIK.....

69

Devlet Yönetimi.....

69

Ordu (Sü).....

72

Sosyal Yaşam.....

74

Hukuk.....

74

Ekonomi.....

75

Din ve İnanış.....

76

Yazı, Dil ve Edebiyat.....

78

Sanat.....

81

Bilim.....

82

Spor.....

83

Çözümlü Test.....**84****Çözümler.....****87**

4. Bölüm: İslam Tarihi

A. İSLAM TARİHİ VE UYGARLIĞI.....	89
İslamiyet Öncesi Dünyanın Genel Durumu.....	89
İslamiyet'in Doğuşu ve Yayılışı.....	91
Dört Halife Devri (632-661).....	96
Emevi Devleti (661-750).....	101
Endülüs Emevi Devleti (756-1031).....	104
Ben-i Ahmer Devleti.....	105
Abbasi Devleti (750-1258).....	106
Diğer Devletler.....	109
B. İSLAM KÜLTÜR VE UYGARLIĞI.....	109
Devlet Yönetimi.....	109
Sosyal Hayat.....	110
İktisadi Hayat.....	111
Ordu Teşkilatı.....	111
Yazı, Dil ve Edebiyat.....	112
Eğitim ve Bilim Hayatı.....	112
Sanat.....	115

Çözümlü Test.....**116****Çözümler.....****119**

5. Bölüm: Türk İslam Devletleri

(X.-XIII. Yüzyıllar)

A. TÜRKLERİN İSLAMİYET'İ KABULU.....	121
Talas Savaşı (751).....	121
B. İLK TÜRK İSLAM DEVLETLERİ.....	122
İtil Bulgarları.....	122
Sacoğulları.....	122
Tolunoğulları (868-905).....	122
İhşidler (Akşitler) (925-969).....	122
Karahanlılar (840-1212).....	123
Gazneliler (963-1187).....	126
Büyük Selçuklu Devleti (1040-1157).....	127
C. DİĞER TÜRK - İSLAM DEVLETLERİ.....	134
Harzemşahlar.....	134
Eyyubiler.....	134
Memlûkler.....	135
D. TÜRKİYE TARİHİ (XI. - XIII. YÜZYILLAR).....	136
Anadolu'ya İlk Türk Akınları.....	136
Anadolu'da Kurulan İlk Türk Beylikleri.....	136
Türkiye Selçuklu Devleti (1077-1308) (Anadolu Selçuklu Devleti).....	138
Uçlarda Hayat ve Beylikler.....	144
Anadolu Beyliklerinin Genel Özellikleri.....	148
Türkiye'de Kurulan Diğer Devletler.....	149
E. TÜRK İSLAM DEVLETLERİNDE KÜLTÜR VE UYGARLIK.....	150
Devlet Yönetimi.....	150
Hukuk Sistemi.....	155
Toprak Sistemi.....	155
Askerî Teşkilat.....	157
Ekonomi.....	158
Sosyal Hayat.....	160
Din ve İnanış.....	161
Dil, Edebiyat ve Yazı.....	162
Eğitim ve Bilim.....	163
Sanat.....	167
Mimari.....	169

Çözümlü Test.....**175****Çözümler.....****178**

6. Bölüm: Türk Dünyası (XIII. - XIX. Yüzyıl)

TÜRK DÜNYASI (XIII. - XIX. YÜZYIL).....	180
Moğollar.....	180
Timur Devleti (1369-1507).....	182
Türkistan'daki Gelişmeler.....	184
Hindistan'da Türk Sultanlıkları ve Babürlüler.....	185
Hanlıklar Hakkında Genel Bilgiler.....	187

Çözümlü Test.....**188****Çözümler.....****191**

7. Bölüm: Osmanlı Tarihi		8. Bölüm: En Uzun Yüzyıl (1800-1922)	
A. BEYLİKTE DEVLETE (1302-1453)	193	XIX. YÜZYIL SİYASİ TARİH	326
XIV. Yüzyıl Başlarında Yakın Doğu ve Avrupa	194	II. Mahmut Dönemi (1808-1839)	327
Anadolu	194	Abdülmeccit Dönemi (1839-1861)	332
Memlûkler (1250-1517)	194	Abdülaziz Dönemi (1861-1876)	336
İlhanlı Devleti (1256-1335)	194	V. Murat Dönemi (1876)	338
Balkanlar ve Avrupa	195	II. Abdülhamit Dönemi (1876-1909)	338
Altın Orda Devleti (1227-1502)	195	XIX. YÜZYIL'DA REFORM HAREKETLERİ	344
Kayırların Anadolu'ya Gelişi ve Yerleşmesi	195	II. Mahmut Dönemi Yenilik Hareketleri	344
Osmanlı Devleti'nin Kısa Sürede Gelişimini		Sultan Abdülmeccit Dönemi Yenilik Hareketleri	346
Sağlayan Nedenler	195	Sultan Abdülaziz Dönemi Yenilik Hareketleri	348
Osman Gazi Dönemi (1299-1326)	196	II. Abdülhamit Dönemi Yenilik Hareketleri	350
Orhan Gazi Dönemi (1326-1362)	197	Osmanlı Devleti'nde Basın Yayın Hareketleri	353
I. Murat Dönemi (1362-1389)	198	Çözümlü Test	356
Yıldırım Bayezit Dönemi (1389-1402)	201	Çözümler	359
Fetret Devri (1402-1413)	203	OSMANLI DEVLETİ'NDE DEMOKRATİKLEŞME	
Çelebi Mehmet Dönemi (1413-1421)	203	HAREKETLERİ	361
II. Murat Dönemi (1421-1451)	204	Sened-i İttifak	362
Çözümlü Test	206	Tanzimat Fermanı	363
Çözümler	209	Islahat Fermanı	364
B. DÜNYA GÜCÜ: OSMANLI DEVLETİ (1453-1595)	211	Kanunuesasi'nin ve I. Meşrutiyet'in İlanı	366
Fatih Sultan Mehmet Dönemi (1451-1481)	211	İstibdad (Mutlakiyet) Dönemi (1878-1908)	368
II. Bayezit Dönemi (1481-1512)	216	II. Meşrutiyet'in İlan Edilmesi	369
Yavuz Sultan Selim Dönemi (1512-1520)	218	1909 Anayasa Değişiklikleri	370
Kanuni Sultan Süleyman Dönemi (1520-1566)	220	II. Meşrutiyet Dönemi'nde Siyasal Gruplar ve Partiler	372
II. Selim Dönemi (1566-1574)	227	Osmanlı Devleti'nde Çalışma Hayatı	375
III. Murat Dönemi (1574-1595)	228	Çözümlü Test	376
Çözümlü Test	229	Çözümler	379
Çözümler	232	9. Bölüm: XX. Yüzyıl Başlarında Osmanlı Devleti	
OSMANLI DEVLETİ KÜLTÜR VE UYGARLIK TARİHİ	234	XX. YÜZYIL BAŞLARINDA OSMANLI DEVLETİ'NDE	
Devlet Yönetimi	234	DAĞILMAYI ÖNLEME ÇABALARI	381
Osmanlılarda Ekonomik Hayat	254	1. Osmanlılık	381
Osmanlı Toplumuna	265	2. İslamcılık	382
Osmanlı Devleti'nde Hukuk	269	3. Türkçülük (Turancılık)	382
Osmanlı Devleti'nde Eğitim	270	4. Batıcılık	383
Osmanlı Devleti'nde Bilim	272	5. Teşebbüs-i Şahsi ve Adem-i Merkezîyetçilik	384
Osmanlı Devleti'nde Dil, Yazı ve Edebiyat	276	6. Sosyalizm	384
Osmanlı Devleti'nde Sanat	278	Dünyanın Genel Görünümü	384
Osmanlı Devleti'nde Mimari	279	31 Mart Vakası	386
Çözümlü Test	284	Trablusgarp Savaşı (1911)	386
Çözümler	287	Balkan Savaşları	388
C. ARAYIŞ YILLARI (XVII. YÜZYIL)	289	I. Dünya Savaşı	391
Arayış Yıllarında Osmanlı Devleti – Avusturya İlişkileri	289	Çözümlü Test	405
XVII. Yüzyıl'da Osmanlı Devleti – İran İlişkileri	290	Çözümler	408
XVII. Yüzyıl'da Osmanlı Devleti - Lehistan İlişkileri	291	10. Bölüm: Millî Mücadele Dönemi	
XVII. Yüzyılda Osmanlı Devleti-Venedik İlişkileri	292	I - MİLLÎ MÜCADELE DÖNEMİ	410
Osmanlı - Malta İlişkileri	293	A. MONDROS ATEŞKES ANTLAŞMASI	410
Osmanlı - Rusya İlişkileri	293	İzmir'in İşgali (15 Mayıs 1919)	413
II. Viyana Kuşatması ve Kutsal İttifak Savaşı	293	Kuvayimillîye Ruhuna	414
İç İsyenlar	296	B. CEMİYETLER	415
XVII. Yüzyıl İsyenlarının Özellikleri	298	Millî Varlığa Yararlı Cemiyetler	416
Avrupa'nın Gelişimine Seyirci Kalan Osmanlı	298	Zararlı Cemiyetler	418
XVII. Yüzyıl Islahat Hareketleri	299	C. MİLLÎ MÜCADELE'NİN HAZIRLIK DÖNEMİ	421
Çözümlü Test	303	Mustafa Kemal'in Samsun'a Çıkması (19 Mayıs 1919)	421
Çözümler	306	Osmanlı Hükümeti'nin Millî Mücadele ve	
D. XVIII. YÜZYILDA DEĞİŞİM VE DİPLOMASI	308	Mustafa Kemal'e Karşı Tutumu	431
III. Ahmet Dönemi (1703-1730)	308	D. MİLLÎ MÜCADELE DÖNEMİ'NDE BASIN HAYATI	440
I. Mahmut Dönemi (1730-1754)	310	Kurtuluş Savaşı'nın Mali ve Askerî Kaynakları	442
III. Mustafa Dönemi (1757-1774)	311	TBMM'ye ve Millî Mücadele'ye Karşı Çıkan İsyenlar	443
I. Abdülhamit Dönemi (1774-1789)	312		
III. Selim Dönemi (1789-1807)	313		
XVIII. Yüzyıl'da Osmanlı Devleti'nin Islahatları	316		
Çözümlü Test	321		
Çözümler	324		

E. SEVR ANTLAŞMASI (10 Ağustos 1920).....	447	Atatürk Dönemi Tarih Anlayışı ve Türk Tarih	
Sevr Antlaşması'nın Özellikleri.....	450	Kurumunun Kurulması.....	520
Bilecik Görüşmeleri (5 Aralık 1920).....	450	Atatürk Dönemi "Dil" Çalışmaları ve Türk Dil	
Çözümlü Test	451	Kurumunun Açılması (1932).....	521
Çözümler	454	Üniversite Reformu (1933).....	521
II - KURTULUŞ SAVAŞI DÖNEMİ.....	456	Halk Eğitimi Alanındaki Faaliyetler.....	522
A. DOĞU VE GÜNEY CEPHELERİ.....	456	D. KÜLTÜR VE SANAT ALANINDA GELİŞMELER.....	522
Doğu Cephesi.....	456	E. SOSYAL YAPIDA ve SAĞLIK ALANINDA	
Güney Cephesi.....	458	YAPILAN İNKILAPLAR.....	524
B. BATI CEPHESİ.....	459	Şapka İnkılabı'nın Yapılması (25 Kasım 1925).....	525
Düzenli Orduların Kurulması.....	460	Kılık, Kıyafet İnkılabı (3 Aralık 1934).....	525
Gediz Savaşı.....	460	Tekke, Zaviye, Türbelerin Kapatılması Hakkında	
I. İnönü Savaşı (10 Ocak 1921).....	461	Kanun'un Kabulü (30 Kasım 1925).....	526
II. İnönü Savaşı (23 Mart-1 Nisan 1921).....	465	Miladi Takvim ve Uluslararası Saat Uygulamasının	
Kütahya - Eskişehir Savaşları (10-24 Temmuz 1921).....	466	Kabulü, Ölçü ve Hafta Sonu Tatilinin Değiştirilmesi.....	526
Sakarya Savaşı (23 Ağustos-13 Eylül 1921).....	468	Soyadı Kanunu'nun Kabulü (21 Haziran 1934).....	528
Büyük Taarruz ve Başkomutanlık Meydan		Ünvan ve Lakapların Kullanılmasının Yasaklanması	
Savaşı (26 Ağustos-9 Eylül 1922).....	470	(26 Kasım 1934).....	528
C. MİLLÎ MÜCADELE'NİN SANAT VE EDEBİYATA		Türk Kadınına Verilen Haklar.....	529
YANSIMALARI.....	474	Sağlık ve Sosyal Yardım Alanında İnkılaplar.....	529
Çözümlü Test	475	F. EKONOMİ ALANINDA YAPILAN İNKILAPLAR.....	530
Çözümler	478	İzmir İktisat Kongresi (17 Şubat 1923).....	530
		Tarım Alanında Gelişmeler.....	531
		Aşar Vergisinin Kaldırılması.....	532
		G. TİCARET ALANINDAKİ GELİŞMELER.....	532
		Kabotaj Kanunu'nun Kabul Edilmesi (1 Temmuz 1926) ..	532
		Gümrük Koruma Kanunu'nun Kabul Edilmesi (1929) ..	533
		H. SANAYİ ALANINDAKİ GELİŞMELER.....	533
		Teşvik-i Sanayi Kanunu'nun Kabul Edilmesi.....	533
		Devletçi Ekonomi Modelinin Kabulü.....	534
		Beş Yıllık Sanayi Planlarının Hazırlanması.....	534
		I. MADENCİLİK ALANINDAKİ GELİŞMELER.....	534
		İ. ULAŞIM ALANINDAKİ GELİŞMELER.....	535
		J. BANKACILIK ALANINDAKİ GELİŞMELER.....	535
		İş Bankası (26 Ağustos 1924).....	536
		Sanayi ve Maadin Bankası (19 Nisan 1925).....	536
		Emlak ve Eytam Bankası (22 Mayıs 1926).....	536
		Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (11 Haziran 1930).....	536
		Sümerbank (1933).....	536
		1929 Dünya Ekonomi Bunalımı'nın Türkiye Ekonomisi	
		Üzerine Etkileri.....	537
		Ekonomi Alanındaki Diğer Gelişmeler.....	537
		ATATÜRK İLKELERİ.....	538
		ATATÜRKÇÜLÜK.....	538
		CUMHURİYETÇİLİK İLKESİ.....	539
		MİLLİYETÇİLİK İLKESİ.....	540
		LAİKLİK İLKESİ.....	541
		HALKÇILIK İLKESİ.....	542
		DEVLETÇİLİK İLKESİ.....	543
		İNKILAPÇILIK İLKESİ.....	544
		ATATÜRK İLKELERİ VE ANAHTAR KELİMELELER.....	545
		İNKILAPLAR VE İKİLİKLERİN KALDIRILMASI.....	547
		ATATÜRK'E GÖRE MİLLÎ GÜÇ UNSURLARI.....	547
		Çözümlü Test	549
		Çözümler	552
		ATATÜRK DÖNEMİ DİŞ POLİTİKASI.....	554
		A. 1923-1932 YILLARI ARASINDA TÜRK DİŞ POLİTİKASI ..	555
		Türk - Yunan İlişkileri Nüfus Mübadelesi.....	555
		Fener Rum Patrikhanesi Sorunu.....	556
		Türkiye - İngiltere İlişkileri Musul Sorunu (Irak Sınırı).....	556
		Türk - Fransız İlişkileri.....	557
		Türkiye - İtalya İlişkileri.....	559
		Türk - Sovyet İlişkileri.....	559
		B. 1932-1938 YILLARI ARASINDA TÜRK DİŞ POLİTİKASI ..	560
		Türkiye'nin Milletler Cemiyetine Üye Olması (1932) ..	560

11. Bölüm: Atatürk Dönemi

TÜRK DİŞ POLİTİKASI.....	480
LOZAN BARIŞ ANTLAŞMASI.....	480
Saltanatın Kaldırılması.....	480
Lozan Barış Konferansı'na Katılan Devletler.....	481
Lozan'a Katılacak Türk Delegeleri.....	482
Lozan'da Görüşülen Konular.....	482
Lozan Konferansı'nda Karşılaşılan Güçlükler.....	482
Lozan Antlaşması'nın Önemli Özellikleri.....	486
ATATÜRK DÖNEMİ İÇ OLAYLAR.....	488
A. II.TBMM'NİN AÇILMASI (11 Ağustos 1923).....	488
B. ANKARA'NIN BAŞKENT OLMASI (13 Ekim 1923).....	488
C. CUMHURİYET'İN İLAN EDİLMESİ (29 Ekim 1923).....	489
D. 1924 ANAYASASI'NIN KABUL EDİLMESİ	
(20 Nisan 1924).....	491
E. HALİFELİĞİN KALDIRILMASI (3 Mart 1924).....	492
F. ŞERİYE VE EVKAF VEKALETİNİN KALDIRILMASI.....	494
G. ORDUNUN SİYASETTEN AYRILMASI.....	495
H. TEVHİDİ TEDİRİSAT KANUNU'NUN KABUL EDİLMESİ ..	495
I. ATATÜRK DÖNEMİ'NDE SİYASİ PARTİLER VE ÇOK	
PARTİLİ HAYATA GEÇİŞ ÇABALARI.....	495
Cumhuriyet Halk Fırkası (9 Eylül 1923).....	496
Terakkiverver Cumhuriyet Fırkası (17 Kasım 1924) ..	496
Serbest Cumhuriyet Fırkası (12 Ağustos 1930).....	500
İ. MUSTAFA KEMAL'İN HAYATI.....	504
Çözümlü Test	508
Çözümler	511
ATATÜRK İLKE VE İNKILAPLARI.....	513
A. İNKILAP KELİMESİNİN ANLAMI VE ÖZELLİKLERİ.....	513
B. HUKUK ALANINDA YAPILAN İNKILAPLAR.....	513
Medeni Kanun'un Kabul Edilmesi (17 Şubat 1926).....	514
C. EĞİTİM ALANINDA YAPILAN İNKILAPLAR.....	516
Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun Kabul Edilmesi	
(3 Mart 1924).....	517
Medreselerin Kapatılması (11 Mart 1924).....	518
Azınlık Okulları ve Yabancı Okullar Hakkında	
Yapılan Düzenlemeler.....	518
Maarif Teşkilatı Hakkında Kanun'un Kabul Edilmesi	
(2 Mart 1926).....	518
Yeni Türk Harflerinin Kabul Edilmesi (1 Kasım 1928) ..	519
Millet Mekteplerinin Açılması (24 Kasım 1928).....	520

Türkiye ve Balkan Antantı (9 Şubat 1934)	561
Türkiye ve Akdeniz Paktı (Ocak 1936)	562
Montrö Boğazlar Sözleşmesi (20 Temmuz 1936)	562
Sadabat Paktı ve Türkiye (8 Temmuz 1937)	563
Nyon Konferansı ve Türkiye	564
Hatay'ın Ana Vatan'a Katılması (Sancak Sorunu)	564
Çözümlü Test	567
Çözümler	570
12. Bölüm: Orta Çağ'dan XX. Yüzyıla Dünya Tarihi	
A. ORTA ÇAĞ TARİHİ	572
Feodalite Sistemi	572
Orta Çağ Avrupasında Sosyal Sınıflar	572
Orta Çağ'da Kilise ve Siyaset İlişkisi	573
Orta Çağ Siyasi Tarihi	574
Coğrafi Keşifler	581
Yeni Çağ Avrupasının Küresel Güçleri	584
Rönesans Hareketleri (Yeniden Doğuş)	584
Avrupa'da Reform Hareketleri	588
XVII. ve XVIII. Yüzyıllarda Avrupa	591
Sanayi İnkılabı	597
B. YAKIN ÇAĞ'DA AVRUPA	604
Fransız İhtilali (1789)	604
Avrupa Dışı Dünya: Batı Karşıtı İlk Hareketler	615
Çözümlü Test	622
Çözümler	625
13. Bölüm: Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi	
XX. YÜZYIL BAŞLARINDA DÜNYA	627
A. SOYET SOSYALİST CUMHURİYETLER BİRLİĞİ (SSCB), ORTA ASYADAKİ TÜRK DEVLET VE TOPLULUKLARI ..	627
Çarlık Rusyasının Yıkılışı ve Bolşevik İhtilali	627
Rusya'nın Orta Asya'yı İstilasını	628
SSCB Yönetimindeki Türk Topluluğunun Durumu	629
Basmacı Hareketi	630
B. ORTA DOĞU'DA MANDA YÖNETİMLERİNİN KURULMASI	630
İngiltere ve Orta Doğu	632
Fransa ve Orta Doğu	632
C. UZAK DOĞUDA YENİ GÜÇ: JAPONYA	633
D. 1929 DÜNYA EKONOMİ KRİZİ	633
Ekonomik Kriz Öncesi Dünya	633
Ekonomik Krizin Ortaya Çıkışı (Kara Perşembe)	634
İki Savaş Arası Dönemde Avrupa	634
Avrupa'da Sosyal ve Ekonomik Hayat	636
İki Savaş Arası Dönemde Dünya	639
Atatürk Dönemi Dış Politika	640
E. II. DÜNYA SAVAŞI	641
Savaş Öncesinde Gelişmeler	641
Avrupa'da Savaş	646
Kuzey Afrika'da Savaş	648
Asya ve Pasifik'te Savaş	649
Barışa Doğru	650
Savaşın Etkileri	656
Savaş Yıllarında Türkiye	658
F. SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİ	663
Doğu Bloku'nun Kuruluşu	664
Batı Bloku'nun Kuruluşu	669
Paylaşılmayan Orta Doğu	671
Uzak Doğu'da Gelişmeler	673
Asya ve Afrika'nın Kurtuluşu	674
Soğuk Savaş Dönemi'nde Türkiye	676
Türkiye'de Hayat	677
Soğuk Savaş Dönemi'nde Dünya	682
G. YUMUŞAMA DÖNEMİ VE SONRASI	683
Uluslararası İlişkilerde Değişim Süreci	684
Yumuşama Dönemi Politikaları	685
Yumuşama Dönemi Çatışmaları ve Anlaşmazlıkları	686
Barış İçinde Bir Arada Yaşama	688
Arap - İsrail Savaşları	690
Uluslararası Politikada Petrolün Yeri	693
Irak - İran Savaşları (1980-1988)	694
Yumuşama Dönemi Dünya	696
Türk Dış Politikası	698
Yumuşama Dönemi'nde Türkiye'nin ABD ve SSCB İle Olan İlişkileri	700
Türkiye'de Bunalımlı Yıllar (1960-1983)	702
Türkiye Cumhuriyeti'nde Darbeler ve ABD	705
H. KÜRESELLEŞEN DÜNYA	707
SSCB'de Politika Değişiklikleri ve Nedenleri	707
Türk Cumhuriyetlerinin Bağımsız Olması	709
Doğu Bloku'ndan Sonra Avrupa'da Yeni Arayışlar	713
NATO'nun Avrupa'da Genişlemesi	713
Avrupa Birliği ve Dünya	714
Yeni Oluşum Sürecinde Balkanlar	716
Orta Doğu, Afganistan ve Arap Baharı	718
Değişen Dünya ve Türk Dış Politikasının Genel Özellikleri	722
I. DÜNYADAKİ GELİŞMELER	726
Bilimsel ve Teknolojik Gelişmelerin Etkileri	726
Küreselleşme ve Etkileri	727
1980 Sonrası Türkiye	727
Çözümlü Test	735
Çözümler	738
KRONOLOJİ	740
KAYNAKÇA	784

A. TARİH BİLİMİNE GİRİŞ

Tarih kelimesi, Arapça “verreha” fiilinden türemiştir: “Kamer, ay, zaman” anlamındadır. “Ay”ın tarihi demektir. Tarihi olayın gerçekleşme anını belirlemek, hikâye etmek, nakletmek anlamlarında da kullanılır. Kelimenin Batı dillerindeki karşılığı Grekçe “İstoria, İstorien” sözcüğüne dayanır. Tarih, insanların geçmişte yaşadıkları olayları ve gelişmeleri “yer” ve “zaman” göstererek “sebepler” ve “sonuç” ilişkilerini araştırıp inceleyen bilim dalına denir. Tarihin tanımı, zaman içerisinde bilim insanları tarafından farklı şekillerde yapılmıştır. Bilim insanlarının tarihin tanımına ilişkin bazı görüşleri şu şekildedir:

Tarihin Tanımı Hakkında Bilim İnsanlarının Görüşleri

Leopold Von Ranke	Akademik tarihçiliğin kurucusu olarak kabul edilir. Tarih araştırmalarını ana kaynaklara dayalı olarak yürütmüş ve ikinci elden kaynakları incelemelerde kapsam dışı tutmuştur. Ranke: "Gerçeğin ancak belgelerin eleştirisiyle ortaya çıkacağına inanmış belge yoksa tarih de yoktur." demiştir. Tarih araştırmalarındaki “özel konuları”, dünya tarihi ile ilişkilendirmiştir. Tenkidçi tarih anlayışıyla Alman tarih ekolüne temel oluşturmuştur.
Herodot	Tarihi, "İnsanların ve insan topluluklarının başlarından geçenleri kaydetme yoluyla edinilen bilgiler" şeklinde tanımlamıştır.
E.H.Carr	Tarihçi ile olaylar arasında devamlı bir etkileşim ameliyesi, geçmişle günümüz arasında bitmeyen bir diyalog. Tarihi, ulusal bilinç oluşturmak için kullanılan önemli bir araç olarak yorumlamıştır.
Marc Bloch	Zaman içinde insanların ilmi. Bir müşahede ilmi. <i>Feodal Toplum, Tarihin Savunusu ya da Tarihçilik Mesleği</i> adlı eserleriyle ünlüdür.
Fernand Braudel	Bütün tarihlerin toplamı, geçmiş ve gelecekteki mesleki kabiliyet ve bakış açılarının bir araya gelmesi. Tarihi parçalara, zaman dilimlerine ayırmadan bir bütün olarak ele almayı önerir.

İbni Haldun

İslam tarihçisi ve sosyoloğudur. “Geçmişler geleceğe, suyun suya benzeşmesinden daha çok benzer.” sözü ile geçmiş ve gelecek arasındaki ilişkinin önemini ortaya koymuştur. Tarihin, gerçeği araştırarak ve olayların sebeplerini ortaya koyacağını ifade eder. Tarihin sadece rivayetlerden ibaret olamayacağını olay-olgu zincirinin bulunduğunu ifade etmiştir. Devlet yaşantısının, insan yaşantısı ile benzerlik gösterdiğini ifade etmiştir.

Turner

Geçmişten bize uzanan, günümüzde ortaya çıkan tenkitçi ve yorumcu bir anlayışla incelenen kalıntılar.

John Tosh

“*Tarihin Peşinde*” adlı eserinde tarihçinin görevini “İnceleyeceği çağın insanının kimliğine bürünüp dünyayı onun gözünden görerek ve mümkün olduğu kadar onun standartlarıyla değerlendiren o insanın neyi, niçin yaptığını bulmaktır.” şeklinde tanımlamıştır.

Robin G. Collingwood

Bilimin, yaratıcı çalışmaya dayandığını: Tarihin ise tarihçinin zihninde oluştuğunu savunur. Tarihçi, olayların ne anlatmak istediğini keşfederek yorumlar. Tarihçinin bilgisinin geçmiş zihninde yeniden canlandırmasıyla ortaya çıkacağını savunur. Tarihçi, tarihi olayların arkasında yatan düşünceleri anlamalıdır.

Ahmet Cevdet Paşa

"Tarih" kelimesini "Bir olayın tarihini bilmek değil, olayları değerlendirmek ve ders almaktır." şeklinde tanımlamıştır.

Halil İnalçık

Gerçek bir tarihe ulaşmak için kaynaklara giderek kaynakların tenkit edilmesi gerekliliğini savunmuştur.

Zeki Velidi Togan

Çağdaş hayatın, geçmiş hayatın bir tekamül olarak anlatılması.

İbrahim Kafesoğlu

Olayları, görenlerin bıraktıkları belgelere dayanarak takip etmektir.

Lucien Febvre

Bugünün açıklanmasıdır.

Ernest Bernheim

Tarih, insanın evrimlerinin ve bunların yaptıklarının anlatılmasıdır.

Leon Halkin	"Tarih Tenkidinin Unsurları" adlı eserinde "Geçmiş biz ancak başkasının aracılığı sayesinde tanımaktayız." sözlerini söylemiştir. Tarihin bilinmesini geleceği düşünmek için zorunluluk olarak görmüştür.
Mübahat Kütükoğlu	Tarih, insanlarda ahlakın ve manevi değerlerin gelişmesini sağlar.
Ömer Hayyam	"Tarihi, kainatın vicdanıdır." sözüyle tarih biliminin, yaşanan gelişmeleri adalet ve tarafsızlık ekseninde gelecek nesillere aktarmasının gerekliliğini ortaya koymuştur.
Voltaire	Tarih, milletlerin tarlası olarak görmüş ve her toplumun, ne ekmişse gelecekte onu biçeceğini ifade etmiştir. Tarihi, bir nesilden diğer nesile aktarılan hikâyeler şeklinde tanımlamıştır. Voltaire, "Tarih felsefesi"ni ilk kez bir çalışma alanının adı olarak kullanmıştır.
Karl Marx	Tarihi, "Büyük adamların değil, toplumsal sınıfların arasındaki savaşın anlatımı" şeklinde tanımlamıştır.
J.J. Rousseau	Tarihi; okuyana, kendi gözünün görme derecesine göre, yol gösteren bir kılavuz olarak tanımlamıştır.
Anthony Smith	"Hafıza yoksa kimlik yoktur; kimlik yoksa ulus yoktur." sözüyle tarihin insan hafızası gibi bir işlev üstlendiğini ifade etmiştir. Tarihin, toplumun uluslaşma sürecini sağladığı toplumda birlik ve beraberlik ruhunu geliştirdiğini ifade eder. Hafızası olmayan bir insan nasıl yaşamını şekillendiremez, sürdüremez ise tarihini bilmeyen bir toplum da hayatını devam ettirmekte zorlanır.
Will Durant	Tarih, "geçmişte olan hadiseler hakkındaki belgelerin verileri" şeklinde tanımlamıştır.
Montesquieu	Tarihi "Zamanların ışığı, olayların hazinesi, gerçeklerin tanığı, iyi nasihatlerin ve tedbirin kaynağı, davranışın ve adaletin kaidesi" şeklinde tanımlamıştır.

ÖABT ÇIKMIŞ SORU

Tarihin asıl ödevini, "sadece olayların nasıl olduklarını göstermek" biçiminde tanımlayan ve bu metodolojik çerçevede modern tarih yazımının temelini oluşturan tarihçi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ranke B) Herder C) Fichte
D) Schiller E) Michelet

Çözüm:

Tarihin asıl ödevini, "sadece olayların nasıl olduklarını göstermek" biçiminde tanımlayan ve bu metodolojik çerçevede modern tarih yazımının temelini oluşturan tarihçi Ranke'dir. Ranke:

- Tarih araştırmalarının ana kaynaklara dayalı olarak yürütülmesini savunmuş ve ikinci elden kaynakları incelemelerde kapsam dışı tutmuştur.
- Tarih araştırmalarındaki "özel konuları", dünya tarihi ile ilişkilendirmiştir.
- Tenkidçi tarih anlayışıyla Alman tarih ekolünün temelini oluşturmuştur.

Cevap A**AKADEMİK BAKIŞ****Annales Okulu**

Fransa'da iki büyük savaş arası dönemde, 1920-1933 yıllarında ortaya çıkan tarih anlayışıdır. Annales Ekolü, tarihin olduğu gibi yeniden inşasına yönelik gelen eleştiriler üzerine ortaya çıkmıştır. İsmi Fransız dergisi "Annales d'histoire économique et sociale"den almıştır. Önemli temsilcileri arasında: Lucien Febvre, Fernand Braudel, Marc Bloch, Georges Duby, Jacques Le Goff ve Emmanuel Le Roy Ladurie bulunur. Annales ekolünün önemli fikirleri şunlardır: İlk olarak, olaylardan oluşan geleneksel tarihçilik anlayışının yerini, sorun odaklı bir tarih anlayışı alır. İkinci olarak, siyasete odaklanan bir tarih anlayışı yerine, insan faaliyetlerinin tamamına eğilen bir tarih anlayışı hâkim olur. Üçüncü olarak, diğer disiplinlerle etkileşim haline geçip, birinci ve ikinci fikirleri gerçekleştirilmeye çaba gösterir. Annales Okulu'nun Türkiye'deki başlıca temsilcileri arasında: Ömer Lütfi Barkan, Halil İnalcık, Mustafa Akdağ, İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Bahaeddin Ögel, Osman Turan, Mehmet Altay Köymen, İbrahim Kafesoğlu bulunur.

**ÖABT
2026**

VIDEO DERS
HEDİYELİ

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI AKADEMİ GİRİŞ SINAVI

MEB-AGS

ÖABT

**SOSYAL BİLGİLER
ÖĞRETMENLİĞİ**

COĞRAFYA

KONU ANLATIMLI

Video derslere ve kitabın
baskı tarihinden sonraki
güncellemelere erişebilmek için
QR kodu okutunuz.

PEGEM AKADEMİ

MEB-AGS ÖABT SOSYAL BİLGİLER 2. KİTAP COĞRAFYA

Komisyon

ISBN 978-625-5704-04-7

Kitapta yer alan bölümlerin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılmaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

2. Baskı: 2025, Ankara

Proje-Yayın: Pegem
Dizgi-Grafik Tasarım: Gülnur Öcalan
Kapak Tasarımı: Pegem

İletişim

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi, Macun Mahallesi 204 Cad.
No: 141/33, Yenimahalle/Ankara
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: yayinevi@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Baskı: Ankara Özgür Matbaacılık
1250. Cad. No: 25 Ostim Yenimahalle/Ankara

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 46821

Değerli Okuyucularımız,

Değerli Okuyucularımız, MEB-AGS ÖABT SOSYAL BİLGİLER konu anlatımlı setimiz üç kitap hâlinde düzenlenmiştir. "Sosyal Bilgiler 2. Kitap" adlı yayınıımız MEB-AGS ÖABT Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Alan Bilgisi Testi Coğrafya Bölümü kapsamındaki soruları çözmek için gerekli bilgi, beceri ve teknikleri edinme ve geliştirme sürecinde siz değerli okuyucularımıza kılavuz olarak hazırlanmıştır. Kitabın hazırlanış sürecinde, sınav kapsamındaki temel alanlarda kapsamlı alanyazın taraması yapılmış, bu kitabın gerek MEB-AGS ÖABT'de gerekse gelecekteki meslek hayatınızda ihtiyacınızı maksimum derecede karşılayacak bir başucu kitabı niteliğinde olması hedeflenmiştir. Detaylı, güncel ve anlaşılır bir dille yazılan konu anlatımları, çıkmış sorular ve detaylı açıklamalarıyla desteklenmiş, her ünite içeriği ÖSYM formatına uygun, çözümlü test sorularıyla pekiştirilmiştir. Ayrıca konu anlatımlarında verilen bilgi ve çözüm tekniklerine ek olarak uyarı kutucuklarıyla da önemli konulara dikkat çekilmiştir. Yoğun bir araştırma ve çalışma sürecinde hazırlanmış olan bu kitapla ilgili görüş ve önerilerinizi yayinevi@pegem.net adresine e-posta yoluyla ya da 0538 594 92 40 numaralı telefona WhatsApp üzerinden iletmeniz yeterli olacaktır. Geleceğimizi güvenle emanet ettiğimiz siz değerli öğretmenlerimizin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerine katkıda bulunabilmek ümidiyle...

Pegem Akademi

Kitabın içeriği, MEB'in yapacağı program değişikliği veya buna bağlı olarak ÖSYM'nin sınav içeriğinde yapacağı değişiklik durumunda, kitabın dijital halinde (aktivasyon geçerlilik süresince) güncellenerek siz değerli adaylara sunulur.

TÜM KİTAPLAR YANINDA; CEPTTE, TABLETTE VE MASANDA

Detaylı anlatım için QR kodu okutunuz.

Pegem Kampüs web sitesi üzerinden aktivasyon kodunuzu aktif edebilmek ve içeriklere erişebilmek için aşağıdaki adımları takip ediniz:

1. Adım
Üyelik

Mevcut tarayıcınızın adres çubuğuna arti.pegemkampus.com yazarak web sitemiz üzerinden üyeliğinizi gerçekleştirebilirsiniz.

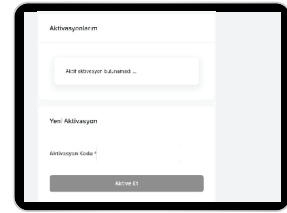

2. Adım
Aktivasyon

Üyelik bilgileriniz ile giriş yaptıktan sonra sol menüde yer alan "Aktivasyonlarım" sekmesine girerek kodunuzu aktif edebilirsiniz.

Yırtmayınız
Kaziyınız

3. Adım
Ürünlerim

"Hibrit Kitap" sekmesinden kitabınızın konu anlatımına ve video derslere, "Ölçme İstasyonu" sekmesinden konu sonu testlerine erişim sağlayabilirsiniz.

Aktivasyon kodu kitabınızın iç kapağında yer almaktadır. Aktivasyon kodu ile aktif ettiğiniz hibrit kitaba erişim 31.08.2026 tarihine kadar geçerlidir.

Pegem Kampüs İletişim Hattı
0312 418 51 55

ALAN BİLGİSİ

1. Bölüm: Coğrafyanın Tanımı, Tarihi ve Bölümleri

COĞRAFYANIN TANIMI, TARİHİ	1
COĞRAFYANIN BÖLÜMLERİ	5
A. Fiziki Coğrafya.....	6
B. Beşerî ve Ekonomik Coğrafya.....	6
Çözümlü Test	9
Çözümler	10

2. Bölüm: Fiziki Coğrafya

EVREN VE DÜNYA.....	11
Güneş ve Güneş Sistemi.....	12
Ay ve Özellikleri.....	15
DÜNYA (YER YUVARLAĞI)	16
Dünya'nın Şekli ve Sonuçları.....	16
Dünya'nın Hareketleri.....	18
Yerel Saat.....	21
Uluslararası Saat (Saat Dilimleri).....	23
Dünya'nın Güneş Etrafındaki Hareketi (Yıllık Hareketi) ve Sonuçları.....	24
KARTOGRAFYA (HARİTA BİLGİSİ)	33
UTM Koordinat Sistemi	33
Harita	33
COĞRAFİ KOORDİNAT SİSTEMİ	51
Matematik (Mutlak) Konum	51
Göreceli (Özel) Konum.....	55
Coğrafi Bilgi Sistemi (CBS) ve Uzaktan Algılama.....	56
JEOMORFOLOJİ (YER ŞEKİLLERİ)	57
Dünya'nın İç Yapısı.....	57
YER KABUĞUNUN MALZEMELERİ (TAŞLAR)	63
KAYAÇLAR.....	63
Yer Şekillerinin Oluşumu	66
VOLKANİK PÜSKÜRME ÇEŞİTLERİ	69
Yeryüzünde Ana Yer Şekilleri.....	71
Akarsu Topografyası (Flüvyal Topografya)	76
Kıyı Topografyası.....	82
KARST TOPOGRAFYASI	88
KURAK VE YARI KURAK BÖLGELER TOPOGRAFYASI.....	91
BUZUL TOPOGRAFYASI (GLASİYAL).....	93

KLİMATOLOJİ - İKLİM BİLGİSİ	97
Atmosfer	98
İKLİM ELEMENLARI	101
Sıcaklık	101
Basınç.....	107
Rüzgârlar	111
NEMLİLİK VE YAĞIŞ	118
BÜYÜK İKLİM TİPLERİ	124
HİDROGRAFYA (SULAR COĞRAFYASI)	134
1. Denizler ve Okyanuslar	134
2. Akarsular	138
3. Göller	143
4. Yer Altı Suları.....	145
5. Kaynak Suları	145
TOPRAK COĞRAFYASI.....	150
Toprak Türleri	153
Heyelan	155
Erozyon.....	156
BİTKİ (VEJETASYON) COĞRAFYASI	157
BAŞLICA BİTKİ TOPLULUKLARI	158
Çözümlü Test	161
Çözümler	165

3. Bölüm: Beşerî ve Ekonomik Coğrafya

BEŞERÎ COĞRAFYA.....	168
NÜFUS COĞRAFYASI	171
Nüfusun Yapısı.....	172
Nüfus Artışı	178
Nüfus Yoğunluğu Kavramları	187
Nüfus Politikaları	188
GÖÇLER	190
Dünyada Geniş Çaplı Göçlere Örnekler	190
Göçlerin Nedenleri	191
Göçlerin Sonuçları.....	193
Göç Teorileri	193

YERLEŞME COĞRAFYASI.....	196
Yerleşmenin Tarihçesi.....	197
EKONOMİK COĞRAFYA.....	212
Gelişmişlik ve Az Gelişmişlik.....	213
Küreselleşen Ekonomi.....	216
Ekonomik Faaliyet Türleri.....	217
Çözümlü Test.....	263
Çözümler.....	267

4. Bölüm: Siyasi Coğrafya

SİYASİ COĞRAFYA.....	270
Siyasi Coğrafyanın Gelişimi ve Jeopolitik Teoriler.....	273
Siyasi Coğrafyada Organizasyonlar: Devlet, Millet, Millî Devlet.....	277
Devletlerin Sınıflandırılması.....	280
Dünyadaki Güç Mücadeleri.....	290
Dünyadaki Çatışma Bölgeleri.....	291
Pakt ve Birlikler.....	292
Kanallar ve Boğazlar.....	298
ÜLKELER COĞRAFYASI.....	302
Çözümlü Test.....	323
Çözümler.....	328

5. Bölüm: İnsan - Doğa Etkileşimi Koruma Alanları

İNSAN – DOĞA ETKİLEŞİMİ KORUMA ALANLARI.....	331
İnsanın Doğaya Müdahaleleri.....	331
Doğanın İnsana Etkileri.....	332
Doğal Afetler.....	333
Jeolojik Afetler.....	334
Meteorolojik Afetler.....	337
Türkiye’de Korunan Alanlar ve Turizm.....	344
Çözümlü Test.....	355
Çözümler.....	357

6. Bölüm: Türkiye Coğrafyası

TÜRKİYE’NİN COĞRAFİ KONUMU.....	358
Türkiye’nin Matematik (Mutlak) Konumu ve Sonuçları.....	358
Türkiye’nin Göreceli (Özel) Konumu ve Sonuçları.....	359
TÜRKİYE’NİN JEOPOLİTİK KONUMU.....	362
TÜRKİYE’NİN JEOLJİK ÖZELLİKLERİ.....	366
Jeolojik Zamanlarda Türkiye.....	366
Türkiye’de Orojenik Hareketler.....	369
Türkiye’de Epirojenik Hareketler.....	369
Türkiye’de Volkanizma.....	370
Türkiye’de Depremler.....	372
TÜRKİYE’DE YERYÜZÜ ŞEKİLLERİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ.....	373
TÜRKİYE’NİN OVALARI.....	376
TÜRKİYE’NİN PLATOLARI.....	376
TÜRKİYE’DE ÇÖZÜLME.....	377
1. Fiziksel (Mekanik) Çözülme.....	377
2. Kimyasal Çözülme.....	377
TÜRKİYE’DE BAŞLICA TOPRAK TİPLERİ.....	378
1. Zonal Topraklar.....	378
2. İntrazonal Topraklar.....	379
3. Azonal Topraklar.....	379
TÜRKİYE’DE TOPRAKLARDAN YARARLANMA.....	381
TÜRKİYE’DE HEYELAN.....	382
TÜRKİYE’DE EROZYON.....	382
TÜRKİYE AKARSULARI.....	384
Türkiye’deki Başlıca Akarsular.....	385
Türkiye Akarsularının Rejimleri.....	385
TÜRKİYE’DE RÜZGÂRLARIN OLUŞTURDUĞU ŞEKİLLER.....	389
TÜRKİYE’DE BUZULLARIN OLUŞTURDUĞU ŞEKİLLER.....	390
TÜRKİYE’NİN YER ALTI SULARI VE KAYNAKLARI.....	391
TÜRKİYE’DE KARSTİK ŞEKİLLER.....	393
TÜRKİYE’DE DALGALARIN VE AKINTILARIN OLUŞTURDUĞU ŞEKİLLER.....	396
TÜRKİYE’DE KIYI TİPLERİ.....	397

TÜRKİYE'DE GÖLLER.....	399	TÜRKİYE'DE TİCARET.....	484
TÜRKİYE'NİN İKLİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER VE TÜRKİYE'DE İKLİM ELEMANLARI	402	TÜRKİYE'DE KÜLTÜR VE TURİZM.....	488
TÜRKİYE'DE SICAKLIK	403	TÜRKİYE'DE HİZMET SEKTÖRÜ.....	491
TÜRKİYE'Yİ ETKİLEYEN BASINÇ MERKEZLERİ	405	BÖLGESEL KALKINMA PROJELERİ.....	493
TÜRKİYE'Yİ ETKİLEYEN RÜZGÂRLAR	406	Çözümlü Test	497
TÜRKİYE'DE NEM VE YAĞIŞ.....	407	Çözümler	505
TÜRKİYE'DE İKLİM TIPLERİ	408	KAYNAKÇA.....	510
TÜRKİYE'NİN BİTKİ ÖRTÜSÜ	410		
TÜRKİYE'DE NÜFUS VE YERLEŞME.....	414		
Nüfus Artışı ve Sonuçları	414		
Türkiye'de Nüfusun Dağılımını Etkileyen Faktörler.....	417		
Türkiye'de Nüfus Yoğunlukları	421		
Türkiye Nüfusunun Özellikleri (Nüfusun Yapısı)	422		
Türkiye'de Nüfus Politikaları	426		
Gelecekte Türkiye Nüfusu	427		
TÜRKİYE'DE GÖÇLER.....	428		
TÜRKİYE'DE YERLEŞME	431		
Türkiye'de Yerleşmeyi Etkileyen Faktörler	433		
Türkiye'de Yerleşme Şekilleri	434		
Yerleşmelerin Sınıflandırılması	434		
Türkiye'de Mesken Tipleri	443		
TÜRKİYE'NİN EKONOMİK COĞRAFYASI.....	445		
TÜRKİYE'DE ARAZİ KULLANIMI	446		
TÜRKİYE'DE TOPRAKLARDAN YARARLANMA	447		
TÜRKİYE'DE TARIM (ZİRAAT).....	448		
Türkiye'de Tarımı Etkileyen Doğal Faktörler	449		
Türkiye'de Tarımı Etkileyen Beşerî Faktörler.....	449		
Bitkisel Üretim	450		
TÜRKİYE'DE HAYVANCILIK.....	458		
TÜRKİYE'DE ORMANCILIK.....	463		
TÜRKİYE'DE MADENLER.....	464		
TÜRKİYE'DE ENERJİ	468		
TÜRKİYE'DE SANAYİ	472		
TÜRKİYE'DE ULAŞIM.....	478		

COĞRAFYA'NIN TANIMI VE TARİHİ

Coğrafya, insanla doğal çevre arasındaki karşılıklı etkileşimi ilkeleriyle inceleyen ve sonuçlarını bir bütün hâlinde sunan bilimdir. Bu ilkeler neden, dağılım ve sonuçtur. Örneğin depremi ele alalım. Deprem nedir ve nasıl oluşur, yeryüzünde deprem riski nerelerde az ve fazladır ve deprem sonucunda doğal çevre ve insan bundan nasıl etkilenir? İşte bu soruların cevapları; neden, dağılım ve sonuç ilkelerinin cevaplarıdır.

Coğrafya hakkında ilk çalışmalar milattan binlerce yıl önce yapılmıştır. MÖ 2700 yılında Sümerlilerden kalma tuğla üzerine yapılmış bir dünya haritası bulunmuştur. Başka bir harita da II. Ramses Dönemi'nden kalmadır. Bu haritada bir altın madenin yeri gösterilmektedir.

Coğrafya terimini ilk kez Eski Çağ Yunan düşünürlerinden **Eratosthenes** (MÖ 275-195) yazdığı eserinin adında kullanmıştır. Eserinin adı **Geographika'dır**. Geographie yerin tasviri demektir. Zaten bu dönemlerde Coğrafya daha çok seyyahlar (gezginler), politikacılar ve tarihçilerle birlikte anılıyordu.

İbn-i Haldun'un "Coğrafya kaderdir." ifadesi yaşadığı dönemin coğrafyaya bakış açısını gösterir. **Erol Tümertekin** ise "Bir beşerî bilim olan coğrafya insanın yaşadığı, çalıştığı, bir araya geldiği ve başta kendi yaşama ortamı olmak üzere değiştirmekte olduğu yeryüzünü inceler." demiştir.

Yukarıda verilen bu tanımlarda olduğu gibi eski çağlardan günümüze kadar coğrafya tanımlanırken insan ve doğal ortamın açıklanmasına vurgu vardır. Bu sebeple coğrafyanın konusunun bir boyutunu insan, bir boyutunu doğal çevre (ortam) oluşturmaktadır.

Varenius (1622-1649): Coğrafyayı teoloji ile bağlantı görüşünden ayırmış ve öne sürdüğü "temel birlik" fikrini bütün mekân olguları arasındaki bir dizi sıkı bağların meydana getirdiği tek bir yerküre sistemiyle açıklamaya çalışmıştır. Varenius yaptığı sınıflandırma ile olaylara önce tüm dünya ile ilgili genel, ikinci olarak belirli ülkelerle ilgili özel, üçüncü olarak ülkelerin içindeki daha küçük olanlarla ilgili korografik ve yereli anlatan topografik düzeylerde bakıyordu. Coğrafya yalnızca tüm dünyaya değil, her bir yerle ayrı ayrı ilgiliydi. (Özgüç - Tümertekin 2010)

Günümüzdeki modern coğrafi görüşün temelleri 19.yy. başlarında Alman coğrafyacılar Humboldt, Carl Ritter ve Frideric Ratzel tarafından atılmıştır. (Doğanay 2013) Bunlardan Humboldt fiziki coğrafyanın, Ritter ve Ratzel de beşerî coğrafyanın kurucuları sayılır. Tarih boyunca coğrafya ile ilgili görüşler ve eserler aşağıdaki gibidir.

ESKİ ÇAĞ'DA: Herodot, Tales, Aristo, Eratosthenes, Strabon ve Batlamyus coğrafya ile ilgili eserler verenlerdir. Bu dönemde coğrafi bilgiler çoğunlukla gezi ve tasvirler ile basit planlar ve haritalara dayanıyordu.

Thales (MÖ 640-546): İlk Çağ'ın ilk coğrafyacısıdır. Yunan medeniyetinin hâkim olduğu yerlerin coğrafi özelliklerini araştırmış, yeryüzünün ölçülebileceği fikrini ileri sürmüştür. Gemicilerden topladığı bilgilerle harita yapmıştır. **Thales'e göre Dünya, okyanuslar üzerinde yüzen diske benzeyen bir yuvarlaklığa sahiptir.**

Herodot (MÖ 484-425): Kuzey Afrika, İran, Yunanistan, İtalya ve Hindistan'a kadar uzanan sahayı gezmiş, burada gördükleriyle "**Herodot Tarihi**"ni yazmıştır. "Mısır Nil'in hediyesidir." sözüyle neden-sonuç ilişkisi kurma özelliğine vurgu yapmıştır. Ayrıca gemiciler ve gezginlerden topladığı bilgilerle harita yapmıştır.

Herodot'un Dünya Haritası

Aristo (MÖ 384-322): Siyaset, felsefe ve matematik alanında çalışma yapmış, aynı zamanda coğrafyaya da katkıda bulunmuştur. Dünya'nın küre olduğunu savunmuştur. "Doğal zenginliği yetersiz yerlerde devlet kurmak zordur." sözü ile çevreci görüşün babasıdır. **Politika** adlı eseri, ünlü devlet teorisi adlı görüşü kapsar.

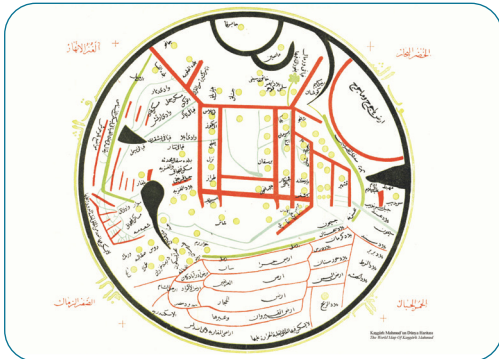
Eratosthenes (MÖ 176-194): Coğrafya sözcüğünün ilk defa **Geographika** adlı eserinde kullanmıştır. Büyük İskender'in seferleri sırasında yeryüzünün hızla genişleyen alanlarını belirleyip haritasını yapmıştır. İskenderiye ile Asvan (Syene) arasında çalışma yaparak dünyanın çevresini hesaplamıştır.

Strabon (MÖ 64-MS 21): Amasya'da doğmuştur. İyi öğrenim görmüştür. Gezdiği yerlerin tarihî, coğrafi ve sosyolojik özelliklerini 17 ciltlik **Geographika** adlı eserinde anlatmıştır. Eserinde matematik coğrafya, fiziki coğrafya, jeopolitik ve ekonomik coğrafya üzerine bilgiler vermiştir. Çevre ile insan arasındaki ilişkileri ortaya koymuştur.

Batlamyus (Pitomele) (MS 108-168): Yunan coğrafyacısıdır. Mısır'da eğitim görmüştür. En tanınmış eseri İslam ülkelerinde **Kitap al Macist (Esrarengiz Kitap)**, Batı ülkelerinde ise Almagest olarak bilinen Megalo Syntaksis'tir. (Büyük Gök Sistematiği) Batlamyus'a asıl ününü kazandıran eser ise Coğrafi

Yer Adları Klavuzu anlamına gelen Geographika Hayfigesis'tir. Konik projeksiyon tekniği ile haritalamanın öncüsü kabul edilen Batlamyus'un dünya haritası döneminin en gerçekçi haritası durumundadır. Uzun süre Kristof Kolomb, Vasco da Gama, Macellan, Batlamyus'un eserlerinden faydalanmışlardır. Eserinde çok sayıda yerin adı ve koordinatlarını belirtmiştir.

Divanü Lugati't-Türk'teki Dünya Haritası

ORTA ÇAĞ'DA: Mesudi, Biruni, İbn-i Battuta, İbn-i Haldun gibi daha çok İslam dünyasının bilim adamları coğrafya ile ilgilenmişlerdir. İslam dünyasında, eski çağlardaki eserler tercüme edilerek bunlardan faydalanılmıştır. Kaşgarlı Mahmut'un **Divanü Lugati't-Türk** adlı kitabında harita vardır. Bu çağda Avrupa'da kilisenin baskısı ile bilimsel çalışmalar yapılmamıştır.

Mesudi: Bağdatlıdır. Seyahatnamesi vardır. Güney ve Güneydoğu Asya, Kafkasya, İran, Suriye, İspanya ve Kuzey Afrika ülkelerini gezmiştir.

İdrisi: İslam dünyasının Arap coğrafyacısıdır. Endülüs ekolündendir. Akdeniz ülkelerini ve İngiltere'yi gezmiş, Sicilya'da Kral II. Ruggiero'nun Palermo'daki sarayına yerleşmiş ve bu alanda eserler vermiştir. **Arapların Batlamyusu** denir.

İbn-i Haldun: Orta Çağ'ın siyasi coğrafyacısıdır. Tarihçi ve sosyologdur. Devletler ile ilgili eserler vermiş, devletler ve kurdukları coğrafya ile ilgisini araştırmıştır. Aristoya benzer görüşler ileri sürmüştür. **Mukkaddime** ve **Kitap El-İbar** adlı eserleri vardır.

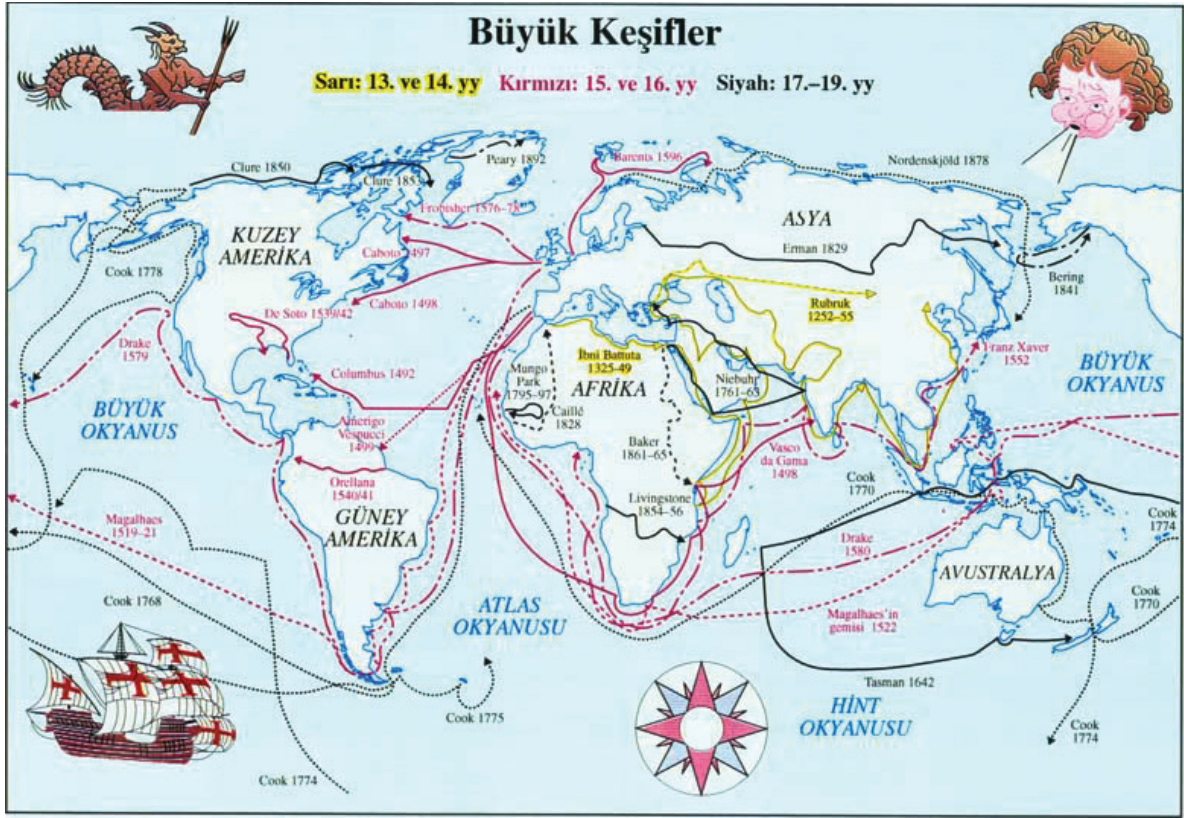
Uluğ Bey: Timur'un torunudur. Semerkand'da medreseler yaptırmıştır. Astronomi, tarih ve matematik alanında çalışmalar yapmıştır. Öğrencisi Ali Kuşçu'dur. Ali Kuşçu, Uluğ Bey'in ölümünden sonra İstanbul'a gelip Fatih Sultan Mehmet'in hizmetinde çalışmaya başlamıştır. **Fethiye** adlı kitabı vardır.

YENİ ÇAĞ'DA: Avrupa'da Rönesans ile pozitif bilimler önem kazanmış ayrıca yeni kıtalar keşfedilmiştir. Çok uzun yolculuklar yapılmış; Amerika, Avustralya ve adalar keşfedilmiştir. Bu dönemde Osmanlı'da Piri Reis, Katip Çelebi ve Evliya Çelebi'nin eserleri coğrafyaya katkı sağlamıştır.

Coğrafi keşifler 15. ve 16. yüzyıllarda Avrupalılar tarafından yeni ticaret yollarının, okyanus ve kıtaların bulunması amacıyla ortaya çıkmıştır.

Doğudan başlayan ticaret yolları, Avrupalıların çeşitli ihtiyaçlarını karşılamak için çok büyük önem taşıyordu. İpek ve Baharat yollarının Osmanlı Devleti'nin elinde olması, Avrupalıları yeni yollar aramaya sevk etti.

Pusulanın icadı, gemicilikteki ilerlemeler, Avrupa'nın doğunun zenginliklerine ulaşmak istemesi bu keşiflerin nedenleridir. Avrupa'da değerli madenlerin az bulunması, kralların İspanyol ve Portekizli gemicileri desteklemesine neden oldu. Bu tarihe kadar bilinmeyen, Yeni Dünya Karaları olarak ifade edilen Kuzey ve Güney Amerika, Okyanusya, Güney ve Kuzey kutup çevreleri ve çok sayıdaki ada bu keşifler sonucu bulunmuştur.

Piri Reis Haritası

Portekizli Bartelmi Diaz Ümit Burnu'na, Kristof Kolomb Amerika'ya, Vasco da Gama Hindistan'a ulaşmıştır. Magellan okyanus ötesi seyahatler yapmış ve dünyayı dolaşmıştır.

Bu dönemde Osmanlı'da **Piri Reis**, "**Kitabı Bahriye**" adlı kitabında coğrafi bilgiler vermiş ve harita çizmiştir. Kitabında ve haritasında Akdeniz'i anlatmıştır. Kristof Kolomb'dan, Avrupalı gezginlerden ve korsanlardan faydalanmıştır. Ayrıca Katip Çelebi'nin "**Cihannüma**" ve Evliya Çelebi'nin "**Seyhat-name**" adlı eserleri coğrafyaya katkı sağlamıştır.

YAKIN ÇAĞ'DA: Bu dönemde modern coğrafya alanında çalışmalar başlamıştır. Ayrıca coğrafyanın bilimsel alanda gerçek kimliğine kavuşmaya başlaması bu dönemdedir. Bu dönemin başlarında Avrupalı bilim adamları yeni yerler keşfetmişlerdir.

Mackenzie (1764-1820) Kanada'daki gölleri ve ABD'nin batısındaki yerleri bulmuştur.

W. Clark (1770-1835) ile **Meriwether Lewis** (1774-1809) ABD'yi doğu-batı doğrultusunda geçmişlerdir.

James Cook: Yeni Zelanda'yı keşfetmiştir.

**ÖABT
2026**

VIDEO DERS
HEDİYELİ

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI AKADEMİ GİRİŞ SINAVI

MEB-AGS

ÖABT

**SOSYAL BİLGİLER
ÖĞRETMENLİĞİ**

**SİYASET BİLİMİ
DİĞER SOSYAL BİLİM ALANLARI**

KONU ANLATIMLI

Video derslere ve kitabın
baskı tarihinden sonraki
güncellemelere erişebilmek için
QR kodu okutunuz.

PEGEM AKADEMİ

MEB-AGS ÖABT Sosyal Bilgiler 3. Kitap
Siyaset Bilimi Diğer Sosyal Bilim Alanları Konu Anlatımlı

Komisyon

ISBN 978-625-5704-04-7

Kitapta yer alan bölümlerin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılmaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

2. Baskı: 2025, Ankara

Proje-Yayın: Pegem
Dizgi-Grafik Tasarım: Gülnur Öcalan
Kapak Tasarımı: Pegem

İletişim

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi, Macun Mahallesi 204 Cad.
No: 141/33, Yenimahalle/Ankara
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: yayinevi@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Baskı: Ankara Özgür Matbaacılık
1250. Cad. No: 25 Ostim Yenimahalle/Ankara

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 46821

Değerli Okuyucularımız,

MEB- AGS ÖABT SOSYAL BİLGİLER konu anlatımlı setimiz üç kitap hâlinde düzenlenmiştir. "Sosyal Bilgiler 3. Kitap Siyaset Bilimi, Temel Hukuk, Diğer Sosyal Bilim Alanları (Sosyal Bilgilerin Temelleri, Bilim Teknoloji ve Toplum, Sosyal Antropoloji ve Medeniyet Tarihi) bölümlerini kapsamaktadır. MEB-AGS ÖABT-Sosyal Bilgiler kapsamındaki soruları çözmek için gerekli bilgi, beceri ve teknikleri edinme ve geliştirme sürecinde siz değerli öğretmen adaylarımıza kılavuz olarak hazırlanmıştır.

Kitabın hazırlanış sürecinde, sınav kapsamındaki temel alanlarda kapsamlı alanyazın taraması yapılmış, bu kitabın gerek MEB-AGS ÖABT gerekse gelecekteki meslek hayatınızda ihtiyacınızı maksimum derecede karşılayacak bir başucu kitabı niteliğinde olması hedeflenmiştir.

Detaylı, güncel ve anlaşılır bir dilde yazılan konu anlatımları, çıkmış sorular ve detaylı açıklamalarıyla desteklenmiş, her ünite içeriği ÖSYM formatına uygun, çözümlü testlerle pekiştirilmiştir. Ayrıca konu anlatımlarında verilen bilgi ve çözüm tekniklerine ek olarak uyarı kutucuklarıyla da önemli konulara dikkat çekilmiştir.

Yoğun bir araştırma ve çalışma sürecinde hazırlanmış olan bu kitapla ilgili görüş ve önerilerinizi yayinevi@pegem.net adresine e-posta yoluyla ya da 0538 594 92 40 numaralı telefona WhatsApp üzerinden iletmeniz yeterli olacaktır.

Geleceğimizi güvenle emanet ettiğimiz siz değerli öğretmenlerimizin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerine katkıda bulunabilmek ümidiyle...

Pegem Akademi

Kitabın içeriği, MEB'in yapacağı program değişikliği veya buna bağlı olarak ÖSYM'nin sınav içeriğinde yapacağı değişiklik durumunda, kitabın dijital hâlinde (aktivasyon geçerlilik süresince) güncellenerek siz değerli adaylara sunulur.

TÜM KİTAPLAR YANINDA; CEPTTE, TABLETTE VE MASANDA

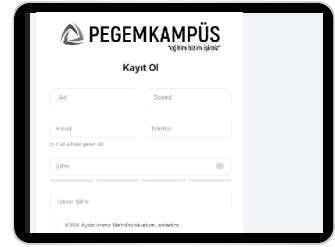

Detaylı anlatım için QR kodu okutunuz.

Pegem Kampüs web sitesi üzerinden aktivasyon kodunuzu aktif edebilmek ve içeriklere erişebilmek için aşağıdaki adımları takip ediniz:

1. Adım Üyelik

Mevcut tarayıcınızın adres çubuğuna **arti.pegemkampus.com** yazarak web sitemiz üzerinden üyeliğinizi gerçekleştirebilirsiniz.

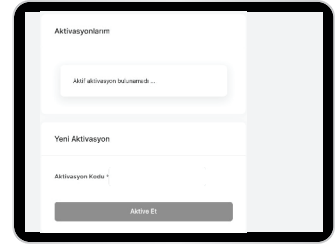

2. Adım Aktivasyon

Üyelik bilgileriniz ile giriş yaptıktan sonra sol menüde yer alan **“Aktivasyonlarım”** sekmesine girerek kodunuzu aktif edebilirsiniz.

Yırtmayınız
Kazıyınız

3. Adım Ürünlerim

“Hibrit Kitap” sekmesinden kitabınızın konu anlatımına ve video derslere, **“Ölçme İstasyonu”** sekmesinden konu sonu testlerine erişim sağlayabilirsiniz.

Aktivasyon kodu kitabınızın iç kapağında yer almaktadır. Aktivasyon kodu ile aktif ettiğiniz hibrit kitaba erişim 31.08.2026 tarihine kadar geçerlidir.

Pegem Kampüs İletişim Hattı
0312 418 51 55

SİYASET BİLİMİ DİĞER SOSYAL BİLİM ALANLARI

1. Bölüm: Siyaset Bilimi

Siyasetin Farklı Anlamları	2
Siyaset Biliminin Tarihçesi	2
İslam Dünyasında Siyaset Bilimi	3
Siyaset Biliminin Konusu, Kapsamı, Yöntemi ve Teknikleri	4
İktidar Kavramı	6
Egemenlik	8
Meşruluk	8
Devlet ve Siyasal Sistemler	9
David Easton'un Siyasal Sistem Kuramı	11
Bir Hukuk Devleti Olarak Türkiye	13
Kanunların Yapılması ve Yürürlüğe Girmesi	13
Devlet Türleri	15
Siyasal Sistemler	15
Siyasal Davranış ve Bireyi Siyasete Yönlendiren Temel Faktörler	22
Siyasal Katılma	23
Demokrasi	24
Alternatif Demokrasi Önerileri	27
Siyasi Düşünceler ve İdeolojiler	29
Siyasal Partiler	33
Kamuoyu	34
Baskı Grupları	34
Bürokrasi	35
Uluslararası İlişkiler Kuramları	35
Yeni Dünya Düzeni	37
Ulusüstü Siyasal Örgütlenmeler	38
Çözümlü Test-1	42
Çözümler	45
Çözümlü Test-2	47
Çözümler	50
Çözümlü Test-3	52
Çözümler	55

2. Bölüm: Temel Hukuk

Hukuk	57
Toplum Yaşamını Düzenleyen Kurallar	57
Hukukun Kaynakları	58
Anayasa	58
1982 Anayasası	60
Hukuki Ehliyet Kavramı	87
Çözümlü Test	88
Çözümler	91

3. Bölüm: Diğer Sosyal Bilim Alanları

Sosyal Bilgilerin Temelleri	93
Sosyal Bilgiler Öğretimine Farklı Yaklaşımlar	93
Dünyada Sosyal Bilgiler Geleneği	95
Türkiye'de Sosyal Bilgiler Geleneği	96
Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilimler	98
Antropoloji	99
Ekonomi	101
Coğrafya	101
Tarih	104
Psikoloji	105
Siyaset Bilimi	107
Sosyoloji	107
Felsefe	109
Hukuk	111
Uluslararası İlişkiler	119
Arkeoloji	120
Diğer Sosyal Bilim Dalları	121
Sosyoloji	122
Sosyolojinin Temel Kavramları	122
Sosyolojide Temel Yaklaşımlar	125
Kültür ve Toplum	130
Kültürün Dinamikleri	132
Ekonomi	133
Makro Ekonomi – Mikro Ekonomi	133
Ekonominin Temel Soruları	135
Tüketici Davranışları ve Fayda	135
Arz, Talep ve Esneklik	137
Üretim	140
Maliyet	141
Kâr Maksimizasyonu	141
Mal ve Faktör Piyasaları	141
Makro Ekonominin Kapsamı ve Temel Makro Ekonomik Değişkenler	144
Ekonomik Performansın Ölçülmesi ve Temel Ekonomik Değişkenler	144
Tüketim	146
Tasarruf	146
Ekonominin Dışa Açılımı	146
Çözümlü Test-1	148
Çözümler	151
Çözümlü Test-2	154
Çözümler	157

Bilim, Teknoloji ve Toplumsal Değişme.....	159	İnsan İlişkileri ve İletişim	249
Toplumsal Değişmeyi Etkileyen Unsurlar	160	İletişimin Temel Amaçları	249
Değişmeyle İlgili Temel Kavramlar	161	İletişim Süreçleri	250
Toplumsal Değişme Türleri.....	161	İletişim Ortamı	250
Yazılı Tarih Öncesi Çağlarda ve İlk Çağ'da Bilim, Teknoloji ve Sosyal Değişme	164	İletişim Türleri	250
Orta Çağ'da Bilim, Teknoloji ve Sosyal Değişme	166	İnsanlar Arasındaki İlişkilerde İletişimin Önemi	251
Yeni ve Yakın Çağlarda Bilim, Teknoloji ve Sosyal Değişme (1453-1914)	174	İnsan İlişkileri	251
Bilim ve Teknolojinin Etkilediği Sosyal Unsurlar	182	Kişiler Arası İletişim	252
Çözümlü Test	186	İletişim Sürecinde İlişki Kurma Boyutu	254
Çözümler	189	İletişim Türleri	254
Sosyal Antropoloji ve Medeniyetler Tarihi.....	192	İletişim Engelleri.....	255
Antropoloji.....	192	Savunma Mekanizmaları	256
Antropolojinin Yaklaşımı ve İlkeleri	192	Empati	259
Antropolojinin Dalları.....	192	Etkili İletişim	260
Antropoloji Kapsamında Yer Alan Bazı Kavramlar.....	194	Etkili Dinleme	260
Antropoloji Biliminin Kısa Tarihçesi.....	194	Çatışma	261
Antropolojinin Yöntemi ve Araştırma Teknikleri.....	195	Çatışma Çözme Yolları.....	261
Kültür Kavramı.....	196	Çözümlü Test	262
Temel Antropoloji Kuramları.....	198	Çözümler	265
İnsanın Evrimi.....	203	Sosyal Proje Geliştirme	267
Sanayi Öncesi Uyarlanma ve Yaşam Tarzları: Avcı-Toplayıcılık ve Tarım	206	Konu ve Amacın Belirlenmesi	269
Kent, Devlet ve Endüstri.....	206	Ölçütlerin Belirlenmesi	269
Çok Kültürlülük, Çok Kültürcülük ve Antropolojide Yeni Yönelimler.....	207	Proje Planı	269
Din ve Kutsal.....	208	Araştırma ve Eylem	269
Çözümlü Test	211	Sunum Hazırlama	270
Çözümler	214	Proje Tabanlı Öğrenme	271
Arkeoloji	216	Sosyal Proje	276
Tanımı ve Yaklaşımlar	216	Proje Yönetimi	276
Arkeolojinin Tarihçesi	218	Çözümlü Test	279
Arkeolojide Kullanılan Temel Yöntemler.....	219	Çözümler	282
Anadolu Arkeolojisi.....	221	Kaynakça	284
Hellen Göçleri ve Arkaik Dönem.....	227		
Klasik Dönem.....	228		
Hellenistik Dönem	229		
Türk Arkeologlar	232		
Çözümlü Test - I	237		
Çözümler	241		
Çözümlü Test - 2.....	244		
Çözümler	247		

SIYASET BİLİMİ DİĞER SOSYAL BİLİM ALANLARI

SİYASET BİLİMİ

Arapçadan Türkçeye geçen bir sözcük olan siyaset bir amaç veya prensip gereğince şehrin yönetilmesine ilişkin sanat anlamında kullanılmıştır.

Politika kelimesi ise siyasetin Batı dillerindeki karşılığıdır.

Aristoteles, politikayı “en yüksek iyiyi” ve “iyi yaşamayı” amaçlayan devlete ilişkin tüm faaliyetler, devlet yönetimi ve yurttaşlığa ilişkin işler şeklinde tanımlamıştır.

SİYASETİN FARKLI ANLAMLARI

Devlet Yönetimine İlişkin Faaliyetler Anlamında Siyaset: Aristoteles’in tanımındaki “iyi yaşamayı” temine yönelik devlet faaliyetleri bu kapsamda yer almaktadır.

İktidar Mücadelesi Anlamında Siyaset: İktidar mücadelesi olarak anlaşılmasının temelinde, toplumsal hayattaki zıtlıklar arasındaki mücadelede, siyasetin bu zıtlıkları belli dengede uzlaştıran faaliyet olarak ortaya çıkması anlayışı vardır. Bu anlayışa göre iktidarı ele geçirmiş olan grup ya da sınıflar bu mevkiilerini korumak ve sürdürmek, diğerleri de iktidarı ele geçirmek için mücadeleye girişmektedir.

Değerlerin Otorite Yoluyla Dağıtılması Anlamında Siyaset: Siyasetin bu şekilde tanımlanması onun sadece devlete ilişkin işler, kurumlar ve faaliyetler olarak değil, her türlü değerlerin paylaşımı için otorite kullanımını gerektiren faaliyetler olarak anlaşılmasını sağlamaktadır. Bu yaklaşım siyaset olgusunun kapsamını genişletmekte ve hem modern ulus devletlere hem de tüm toplumsal/siyasal organizasyonlara ilişkin ortak bir faaliyet alanı olarak değerlendirilmesini sağlamaktadır.

SİYASET BİLİMİNİN TARİHÇESİ

Eski Yunan düşünürlerinden Platon iyi ve erdemli bir devletin nasıl olacağı ve bu devleti kimlerin yöneteceği gibi konulardaki görüşlerini *Devlet* adlı yapıtında ortaya koymuştur.

! UYARI

Platon devletin bilge krallar tarafından yönetilmesini ve filozofların kral olmasını savunmuştur.

Platon’a göre devlet iktidarı kullanan idareciler, savaşçılar, üretimi gerçekleştiren çiftçiler ve halk sınıflarından oluşmaktadır.

Bir diğer eski Yunan düşünürü **Aristoteles**, devleti ve devlet yönetimi ile ilgili süreçleri bir inceleme ve gözlem konusu olarak ele almış ve zamanın siyasal sistemlerini karşılaştırmalı olarak incelemiştir. Bu nedenle de **çağdaş siyaset biliminin temellerini atan kişi olarak kabul edilmektedir.**

Aristoteles **Politika** adlı eserinde Eski Yunan sitelerinin siyasal örgütlenmelerini gözlemlerle ortaya koymaya ve siyasal rejimleri sınıflandırmaya çalışmış ve kendisinden sonra gelen düşünürleri etkilemiştir.

Siyaset Orta Çağ boyunca din etkisinde kalmıştır. 16. yüzyılın başında yaşamış olan **Machiavelli**, İtalya’daki prenslikleri ele aldığı kitabı **Prens** ile siyaset konusundaki idealist ve ahlakçı çizgisini terk ederek siyaseti gerçekçi bir zemine oturtmuştur. Kitabında hükümdarların iktidarı ele geçirmelerini, elde tutmalarını ve diğerleriyle ilişkilerini anlatırken **insanlara boyun eğdirme** niteliğine dikkat çekmiştir.

Biri yasalara uyma diğeri de zora başvurma olmak üzere iki tür mücadeleden söz eden Machiavelli birincisi yetmediğinde ikincisine başvurmanın gereğine değinmiştir. Onun düşüncesinde amacın gerçekleştirilmesi için her türlü eylemin meşru olduğu anlayışı egemendir. Bu anlayış **Makyavelizm** olarak ifade edilmiştir.

ÖRNEK SORU

Aşağıdaki cümlelerden hangisi **Makyavelizm**’i özetlemektedir?

- A) Amaca varmak için hiçbir kural tanımamalıdır.
- B) Siyaset sınırsız özgürlüktür.
- C) Siyasetin işleyişi ve kuralları gereğince her yola başvurulabilir.
- D) Yasalara uygun bir yönetim şekli yoktur.
- E) İyi bir yönetici mutlaka zora başvurur.

Çözüm:

Makyavelizm çoğu kez, amaca ulaşmak için hiçbir kuralın, ilkenin ve değer tanınmayacağı şeklinde anlaşılabilir olsa da, Machiavelli aslında siyasetin kişisel ve dinî ahlak-tan ayrı bir mantığı olduğunu savunmuştur. Buna göre de bu kurallar ve işleyiş gereğince her türlü eyleme başvuru-labileceğini dile getirmiştir.

Cevap C

Çağdaş siyaset biliminin öncülerinden kabul edilen Montesquieu güçler ayrılığı ilkesini savunmuş, olaylar arasındaki zorunlu ilişkileri incelemiş ve olması gerekenden çok, olanla ilgilenmiştir.

Kanunların Ruhü adlı kitabında bir ülkede uygulanan yasaların arka planını ortaya çıkarmaya ve niçin aynı yasaların farklı toplumlarda farklı sonuçlar verdiğini açıklamaya çalışmıştır.

Montesquieu'ya göre iklimin ve coğrafi özelliklerin yasalar ve siyasal davranışlar üzerinde önemli bir etkisi vardır.

Hükümet biçimlerinin doğasını ve temel ilkesini ortaya koymaya çalışmış ve ülkenin büyüklüğü ile hükümet biçimleri arasındaki ilişkiye dikkat çekmiştir.

Montesquieu'ya göre cumhuriyet için küçük, monarşi için orta ve istibdat için de büyük bir imparatorluk gereklidir.

19. yüzyılda İngiltere, Fransa, Almanya, İtalya ve Amerika Birleşik Devletleri'nde toplumsal gerçeklikle ilgili olarak yapılan çalışmalarda özellikle sosyoloji ve ekonomi bilimleri ön plana çıkarken siyaset biliminin Aristoteles'ten bu yana süren üstünlüğü son bulmuştur.

Bu anlamda 19. yüzyılın önemli isimlerinden biri Karl Marx'tır. **Siyaseti toplumsal ilişkilerden belirleyiciliğe sahip bir olgu olarak sunan Makyavelizm'in aksine, Marx siyasetin özerk bir kurum olmadığını ve altyapı kurumları tarafından belirlendiğini savunur.** Ona göre siyaset bir üstyapı kurumudur ve onu belirleyen temel faktör, üretim ilişkilerinin oluşturduğu altyapı kurumlarıdır. Altyapı yani üretim tarzı değişmedikçe üstyapı da değişmez.

Amerika'da Demokrasi adlı kitabın yazarı olan **Tocqu-eville** ekonomik gelişme ile siyasal yapılar arasındaki ilişkileri, Amerikan toplumunun özelliklerini ve Avrupa toplumlarından farklılıklarını ele almış ve böylece karşılaştırmalı siyaset biliminin önemli bir örneğini ortaya koymuştur.

Çağdaş siyaset biliminin öncü isimlerinden M. Weber, zihniyet ile davranışlar ve toplumsal ilişkiler konusundaki çözümlenmeleri ile büyük ilgi görmüştür. **Weber, çağdaş siyaset biliminin temel konularından olan iktidar, egemenlik, otorite ve meşruiyet gibi olgularla ilgilenmiş, bürokrasi ve siyaset arasındaki ilişkilere dikkat çekmiştir. Ona göre siyaset, kişinin diğer kişiler üzerinde egemenlik kurmasıdır.** Dolayısıyla siyasetin temelinde egemenlik ve itaat ilişkisi bulunmaktadır.

Siyasi iktidarın temel öğelerinden biri olan otorite konusunda Weber şu ayrımı yapmıştır:

- ⇒ Geleneksel otorite
- ⇒ Karizmatik otorite
- ⇒ Hukukî/rasyonel otorite

İSLAM DÜNYASINDA SİYASET BİLİMİ

İslam düşünürlerinin siyaset olgusuna yaklaşımlarında, temelde dinin evren ve toplum anlayışı belirleyici olmuş ve siyasetin ahlaki eylemler alanı olarak değerlendirilmesi söz konusu olmuştur.

UYARI

Siyasetname: *Hükümdarlar için kaleme alınmış eserler olup hükümdarlara yönetimde izleyecekleri politikalar ve ahlaki ilkeler konusunda tavsiyede bulunmaktadır.*

UYARI

Layihâ: *Yazıldıkları dönemin siyasi durumunu, sorunlarını ve iktidar ilişkilerini ortaya koyması bakımından önemlidir.*

Farabi İslam dünyasında siyaset konusunda önemli görüşler ileri sürmüş düşünürlerden biridir.

Farabi çeşitli insanların bir araya gelmeleriyle topluluğun oluştuğunu belirtmiş ve sakinlerinin mutluluğa erişmek amacıyla yardımlaştığı topluluğu **fazıl topluluk** olarak tanımlamıştır.

Farabi fazıl topluluğu insan vücuduna benzetmiştir. Vücuttaki çeşitli organlar gibi insanların da yardımlaşarak çalıştıklarını ifade etmiştir. Nasıl vücudun hâkim bir organı varsa fazıl şehrin hâkim organının da devlet başkanı olduğunu belirtmiştir.

UYARI

İslam düşünürlerine göre siyaset ahlaktan bağımsız bir davranış olmayıp ahlaki ilişkilere ve ölçülere göre işleyen bir alandır.

ÖRNEK SORU

Batı dünyasında, siyasetin ahlaktan ayrı bir davranış ve alan olduğu düşüncesi aşağıdaki düşünürlerden hangisi tarafından ortaya konulmuştur?

- A) Tocqueville
- B) Weber
- C) Marx
- D) Machiavelli
- E) Aristoteles

Çözüm:

Machiavelli siyaseti genel ahlaktan ayrı işleyen bir alan olarak ortaya koyana kadar, Batı dünyasında siyaset, tıpkı İslam dünyasındaki gibi ahlaka bağımlı bir gerçeklik olarak düşünülmekteydi.

Cevap D

Mâverdi, fıkıh kitaplarının çeşitli bölümlerinde yer alan ve anayasada kamu hukukuna ve siyasete ilişkin olan bölümleri bir araya toplamış ve önemli bir çalışmaya imza atmıştır.

Genellikle hükümdarların isteği üzerine yazılan ve kendilerine sunulan siyasetnamelerin en tanınmışlarından biri **Nizamülmülk** tarafından yazılmıştır. Bu eser Selçuklu Sultanı Melikşah'ın tavsiyesi üzerine yazılmıştır. **Eserde nasihatlerin yanı sıra devrin olaylarına, Selçuklu Devleti'nin işleyişine, aksaklıklara, alınması gereken tedbirlere ve kurumlara işlerlik kazandırmak için yapılması gereken düzenlemelere yer verilmiştir.**

İslam siyaset teorisinin en özgün isimlerinden biri **İbn Teymiye**'dir. *Es-Siyasetu's-Şer'iyye* adlı eseri genel olarak anayasa ve kamu hukukunun bir özeti niteliğindedir. Bu eserde anayasa, idare, maliye hukuku gibi siyasal iktidarı ilgilendiren konulara yer verilmiştir.

İbn Haldun; genelde siyasete ilişkin kitaplardaki Kitap ve Sünnet'in siyasetle ilgili hükümlerinin ortaya konulması, tarihten çeşitli deneyimlerin aktarılması ve hükümdarlara ahlaki davranışlara yönelik öğütlerde bulunulması şeklindeki yöntemi değiştirerek bakışını topluma yöneltmiştir.

İbn Haldun tarafından ortaya konulmuş olan **asabiyet teorisi** şu şekilde açıklanmaktadır:

Aynı soydan gelenler veya aralarında yakınlık bulunanlar arasındaki dayanışma duygusu olarak tanımlanacak asabiyet, bir topluluğun muhaliflere karşı birlikte hareket etmesini, belli organizasyonları gerçekleştirmesini, güç ve iktidar kazanmasını sağlayan bir olgu olarak sunulmuştur.

İbn Haldun asabiyet kavramını dayanışma ruhu, cemaat ruhu, grup duygusu, kabilecilik, kan bağı, toplumsal dayanışma anlamlarında kullanmıştır.

SIYASET BİLİMİNİN KONUSU, KAPSAMI, YÖNTEMİ VE TEKNİKLERİ

14945'lere gelinceye değin hukuk, sosyoloji ve tarih disiplinleri içerisine dağılmış olan siyaset konuları, 20. yüzyılın ikinci yarısında davranışçı ekolünde de katkısıyla siyaset bilimi olarak bağımsız bir şekilde gelişmiştir.

Siyaset Biliminin Konusu

Klasik siyaset biliminde inceleme alanı **devlettir**. Bu anlayışa göre siyaset bilimi devlet bilimidir. Bu anlayışın kökenleri Aristoteles'e kadar gitmektedir.

**ÖABT
2026**

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI AKADEMİ GİRİŞ SINAVI

**MEB-AGS
ÖABT**

**SOSYAL BİLGİLER
ÖĞRETMENLİĞİ**

**TAMAMI ÇÖZÜMLÜ
SORU BANKASI**

Soruların çözümlerine ve kitabın baskı tarihinden sonraki güncellemelere erişebilmek için QR kodu okutunuz.

PEGEM

AKADEMİ

MEB-AGS ÖABT SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ TAMAMI ÇÖZÜMLÜ SORU BANKASI

ISBN 978-625-5704-05-4

Kitapta yer alan bölümlerin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© Pegem Akademi

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

2. Baskı: 2025, Ankara

Proje-Yayın: Pegem
Dizgi-Grafik Tasarım: Arzu Orhan Kaya
Kapak Tasarımı: Pegem

İletişim

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi, Macun Mahallesi 204 Cad.

No: 141/33, Yenimahalle/Ankara

Yayınevi: 0312 430 67 50

Dağıtım: 0312 434 54 24

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: yayinevi@pegem.net

WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Baskı: Ankara Özgür Matbaacılık
1250. Cad. No: 25 Ostim Yenimahalle/Ankara

Yayıncı Sertifika No: 51818

Matbaa Sertifika No: 46821

Değerli Öğretmenlerimiz,

Bu kitap, MEB-AGS ÖABT SOSYAL BİLGİLER Öğretmenliği Alan Bilgisi Testi kapsamındaki soruları çözmek için gerekli bilgi, beceri ve teknikleri edinmenize, soruları kolaylıkla çözebilmenize katkı sağlayacaktır.

Kitabın hazırlık aşamasında, sınav kapsamındaki temel alanlarda kapsamlı alan yazını taraması yapılmış, bu kitabın gerek MEB-AGS ÖABT'de gerekse gelecekteki meslek hayatınızda ihtiyacınızı maksimum derecede karşılayacak şekilde olması hedeflenmiştir.

Sosyal Bilgiler Tarih, Coğrafya, Siyaset Bilimi-Diğer Sosyal Bilim Alanları bölümlerinden oluşan kitabımız detaylı, güncel, anlaşılır bir dille yazılmış olup çözümlü anlatıma, açıklamaya sahip özgün sorularımız, MEB-AGS ÖABT'de çıkacak sorularla konu ve tarz itibarıyla birebir örtüşmektedir. Kitabımızdaki testlerin konu başlıklarıyla ayrı ayrı verilmesi, eksikliğinizin hangi konuda olduğunu görmenizi sağlayacaktır. Konu anlatımlı kitabımıza başvurarak eksikliklerinizi tamamlayabileceksiniz.

Yoğun bir araştırma ve çalışma süreci sonunda hazırlanan kitabımızla ilgili görüşlerinizi ve önerilerinizi bize yayinevi@pegem.net aracılığı ile ya da **0538 594 92 40** numaralı telefona WhatsApp üzerinden iletmeniz yeterli olacaktır.

Geleceğimizi güvenle emanet ettiğimiz siz değerli öğretmenlerimizin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerinde katkıda bulunabilmek ümidiyle...

Pegem Akademi

TARİH

Tarih Metodu.....	2
Eski Çağ Tarihi.....	17
İslamiyet Öncesi Türk Tarihi.....	41
İslam Tarihi	59
Türk-İslam Tarihi	74
Osmanlı Tarihi - Beylikten Devlete	95
Dünya Gücü: Osmanlı Devleti (1453 - 1600)	101
Osmanlı Devleti Kültür ve Uygarlık Tarihi.....	107
Arayış Yılları (XVII. Yüzyıl).....	119
XVIII. Yüzyılda Değişim ve Diplomasi	125
Osmanlı Tarihi - En Uzun Yüzyıl.....	131
Osmanlı Devleti'nde Yenileşme Hareketleri	137
XX. Yüzyıl Başlarında Osmanlı Devleti	146
Osmanlı Tarihi	152
Türkiye Cumhuriyeti Tarihi - Kurtuluş Savaşı'nın Hazırlık Dönemi.....	158
Kurtuluş Savaşı Dönemi.....	164
Atatürk Dönemi Dış Politika	174
Atatürk Dönemi İç Olaylar	180
Atatürk İlke ve İnkılapları	186
Orta Çağ'dan 20. Yüzyıla Dünya Tarihi.....	195
20. Yüzyıl Türk ve Dünya Tarihi	222

COĞRAFYA

Genel Fiziki Coğrafya - Evren ve Güneş Sistemi	240
Dünya'nın Şekli ve Hareketleri	242
Kartografya (Harita Bilgisi).....	246
Matematik (Mutlak) ve Özel (Göreceli) Konum.....	249
Yerin Yapısı ve İç Kuvvetler.....	252
Yeryüzünü Şekillendiren Dış Kuvvetler.....	259
İç ve Dış Kuvvetler	271
Atmosfer ve Sıcaklık	280
Basınç ve Rüzgârlar	286
Nem ve Yağış.....	293
Büyük İklim Tipleri	299
İklim Bilgisi.....	310
Dünyanın Su, Toprak ve Bitki Varlığı	322

Genel Beşerî Coğrafya.....	325
Genel Ekonomik Coğrafya	331
Siyasi Coğrafya.....	340
Dünyadaki Başlıca Örgütler	343
Ülkeler Coğrafyası	346
Türkiye Fiziki Coğrafyası - Türkiye'nin Konumu ve Sonuçları	352
Türkiye'nin Yeryüzü Şekilleri.....	355
Türkiye'nin İklimi	358
Türkiye'de Su, Toprak, Bitki.....	362
Türkiye Beşerî ve Ekonomik Coğrafyası - Türkiye'de Nüfus ve Yerleşme	368
Türkiye'nin Ekonomik Coğrafyası.....	371
Türkiye'de Tarım	374
Türkiye'de Madenler-Enerji Kaynakları-Sanayi	377
Türkiye'de Ulaşım-Turizm-Ticaret	380

SİYASET BİLİMİ VE DİĞER SOSYAL BİLİM ALANLARI

Siyaset Bilimi.....	384
Sosyal Bilgilerin Temelleri	395
Karma Test 1	417
Bilim, Teknoloji ve Toplum	419
Sosyal Antropoloji ve Medeniyet Tarihi	431
Karma Test 2.....	447
İnsan İlişkileri ve İletişim	451
Sosyal Proje Geliştirme.....	459
Cevap Anahtarı.....	467

TARİH

TEST - 1

1. Tarih biliminin gelişmesi için sosyoloji, ekonomi, psikoloji vb. yardımcı bilimlerle iş birliğini öneren "Annales d'histoire économique et sociale" dergisinde faaliyetlerini sürdüren tarih bilim insanları arasında aşağıdakilerden hangisi bulunur?

- A) Marc Bloch
- B) Voltaire
- C) Machiavelli
- D) Edward H. Carr
- E) Emile Durkheim

2. İlk defa eski Yunan'da ortaya çıkmış tarih yazım türüdür. Dilden dile aktarılan hatıralar, zamanla "epos" adı verilen şiirler şeklinde söylenmeye başlanmıştır. Bu şiirler, logograflar tarafından düzyazıya çevrilmiştir.

Tanımı verilen tarih yazım türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Şeni tarih
- B) Kronik tarih
- C) Hikâyeci tarih
- D) Araştırmacı tarih
- E) Sosyal tarih

3. Eski Yunanlı tarihçi Polybios (MÖ 20-MS 120): Kartacalılar ile Romalılar arasındaki savaşları incelerken, her iki devletin siyasi sistemlerine vurgu yaparak, Kartacalıların yenilgi sebeplerini ortaya koymaya çalışmıştır. Polybios, tarihi "devlet" merkezli olarak yazmıştır.

Polybios'un yazımına öncülük ettiği tarih yazıcılığı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Öğretici tarih
- B) Rivayetçi tarih
- C) Araştırmacı tarih
- D) Kronik tarih
- E) Sosyal tarih

4. Milletler kendi değerlerini, millî duygularını yeni nesillere kazandırmak amacıyla öğretici tarih yazımını öne çıkartmışlardır. Bu tür tarih yazımında kişiler, dinî ve millî değerler yüceltilir.

Öğretici tarih yazımına örnek eserler arasında aşağıdakilerden hangisi bulunmaz?

- A) Siyer
- B) Süleymanname
- C) Gazavatname
- D) Selimname
- E) Fütüvvetname

5.

I. Tarihî bir olayı incelerken neden-nasıl sorularını sorarak gerçeği bulmaya çalışmıştır.

II. Ortaya koyduğu yazım anlayışıyla modern tarih yazımında da etkili olmuştur.

III. İspanya'da ve Kuzey Afrika'da yaşamış, "Kitabu'l-İber (İbretler Kitabı)" ve "Mukaddime" adlı eserleriyle ünlüdür.

Yukarıda bazı özellikleri verilen bilim insanı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İbn Rüşd
- B) Ravendi
- C) Kındı
- D) İbni Haldun
- E) Er Razi

6. Arkeolojik alanlarda höyük katlarını inceleyerek tarihe yardımcı sosyal bilim aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Onomastik
- B) Metroloji
- C) Stratigrafi
- D) Ekoloji
- E) Meskukat

7. Tarihte geçmiş döneme ait bir metni değiştirmeden kendi yazıldığı alfabeden başka alfabeyle çevirmeye verilen isim aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Transfer
- B) Tercüme
- C) Mütercim
- D) Transkript
- E) Müstensih

8. Osmanlı tarihinde "Ensab Cetvelleri"ni inceleyerek tarihe yardımcı olan sosyal bilim dalı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hidronimi
- B) Şecere
- C) Sicilografi
- D) Arkeometri
- E) Heraldik

9. Osmanlı Devleti'nde ilk çıkartılan ve Türkçe-Arapça yayın yapan gazete aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Muhbir
- B) Takvim-i Vekayi
- C) Ceride-i Havadis
- D) Vak'a-i Mısıriye
- E) Tercüman-ı Hakikat

10. Her yıl devlet veya özel kurumlar tarafından yayımlanan yıllıklarda, o yılki devlet görevlilerinin bilgilerine ve kurumlar hakkındaki temel bilgilere ulaşmak mümkündür.

Aşağıdakilerden hangisi Osmanlı Devleti'nde tanımı verilen eser türüdür?

- A) Münşeat Mecmuası
- B) Salname
- C) Müverrih
- D) Surname
- E) Layiha

11. Arap alfabesiyle, sağdan sola yatık olarak yazılan ve harflerin kuyruklarının uzun tutulduğu yazı türüdür.

Genelde şeyhülislamın ve ona bağlı kurum ve kişilerin kullandığı bu yazı türü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Rika
- B) Nesih
- C) Talik
- D) Siyakat
- E) Tevki

12. İnsanlık tarihinin bilinen ilk tarih eserini yazan kişi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Polybius
- B) Tukidides
- C) Strabon
- D) Herodotos
- E) Hekataios

13.

- I. Codex Cumanicus
- II. Divân-ı Lugati't-Türk
- III. Muhakemetü'l-Lugateyn

Yukarıdakilerden hangileri Türk tarihi hakkında araştırma yapan bir kişinin kullanabileceği sözlük türü eserlerindedir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve II
- D) II ve III
- E) I, II ve III

14. Orta Çağ İslam Dünyası'nda resmî ya da özel belgelerin suretlerinin toplandığı eserlere verilen isim aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Münşi
- B) Münşeat
- C) Müste'men
- D) Tevki
- E) Düstur

15. İslam tarih yazıcılığının Anadolu'daki ilk temsilcisi olarak kabul edilen Ravendi; "Râhat-üs-Sudûr ve Âyet-üs-Sürûr" isimli islam tarih eserini aşağıdaki Selçuklu hükümdarlarından hangisine sunmuştur?

- A) Rükneddin Süleyman Şah
- B) Alaaddin Keykubat
- C) I. Gıyaseddin Keyhüsrev
- D) II. Kılıçarslan
- E) İzzettin Keykavus

16. "Tarihçi yaşadığı toplumun ve kültür biriminin çerçevesinden geçmişe bakar."

Bu ifade;

- I. tarihçi tümüyle nesnel olamaz,
- II. tarihçi bir konu hakkında hüküm verirken sadece belgelere bakar,
- III. tarihçi olaylar karşısında en az bir doğa bilinci kadar objektiftir

Verilen yargılardan hangileri ile çelişir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) Yalnız III
- D) I ve II
- E) II ve III

17. Osmanlı Devleti'nde, memur kadrosu ihdas edilerek bu kadroya atanan şehnameci ve vakanüvisler ile tarih yazıcılığı yapılmıştır.

Aşağıdaki seçeneklerden hangisinde ilk şehnameci ve vakanüvis birlikte verilmiştir?

- A) Arifi Fethullah Çelebi – Mustafa Naima
- B) Taşköprülüzade Ahmet – İbrahim Peçevi
- C) Feridun Ahmet – Ahmet Cevdet Paşa
- D) Raşid Mehmet – Sami Şakir Subhi
- E) Süleyman İzzi – Mustafa Naima

18. Ahmet Cevdet Paşa, Osmanlı Devleti'nde hukuk ve tarih alanında çalışmalar yapmış bir bilim kültür insanıdır.

Aşağıdakilerden hangisi Ahmet Cevdet Paşa tarafından yazılmış eserlerden değildir?

- A) Tezakir
- B) Maruzat
- C) Tarih-i Cevdet
- D) Kısâs-ı Enbiyâ ve Tevârih-i Hulefâ
- E) Netayic ül-Vukuat

19. Padişah çocuklarının doğum, sünnet ve düğün törenlerini anlatan edebî ve tarihî eserlere verilen isim aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Surre Alayı
- B) Surname
- C) Sicilli Kavanini
- D) Menakıbnâme
- E) Tezkire

20. Aşağıdaki tarihe yardımcı bilim dalları ve araştırma alanları hakkındaki eşleştirmelerden hangisi yanlıştır?

- A) Diplomatik - Belge bilimi
- B) Meskukat - Para bilimi
- C) Kronoloji - Takvim bilimi
- D) Heraldik - Mühür bilimi
- E) Şecere - Soy kütüğü bilimi